

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Liber Theologiæ Moralis, Viginti Qvatvor Societatis Iesv Doctoribvs Reseratvs

Escobar y Mendoza, Antonio de

Lvgdvni, 1659

Tractatvs Secvndvs. Circa Sigillvm Secvndvm. Peccata.

urn:nbn:de:hbz:466:1-41066

TRACTATUS SECVNDVS
LIBRI THEOLOGIAE
MORALIS.

Peccata.

Vbi materiae de Peccatis in communi,
de septem Peccatis capitalibus, &
vniuersis moralibus delictis, quae
in particulari à cunctis Fidelibus
committi assolent, enodantur.

SEQVOR doctrinam Suarij,
Vasquez, Toleti, Laymani,
Filliucij, Ferdinandi de Ca-
stro Palao, Saa, Gasparis Hurtado,
Baldelli, Gordonij, Meratij, Lugo,
Tanneri, & Præpositi.

EXA

EXAMEN PRIMVM

Circa materiam de Peccatis in genere.

CAPVT PRIMVM.

De Originali Peccato.

1. *Q*uid peccatum Originale, quod in ipsa origine, seu conceptione contrahitur? Est priuatio iustitiæ, & sanctitatis, quæ singulis hominibus debuit inesse ex pacto Dei cum Protoplasto. Hinc fit Originale peccatum mortem animæ esse, cuius vita gratia, & sanctitas est. Vnde patet peccatum Originale concupiscentiam non esse; quia peccatum Originale tollitur per Baptismum, concupiscentia autem post Baptismum permanet. Dicitur autem concupiscentia peccatum à Paulo, quia est radix, & causa peccati.

2. Num Originali peccato vera inest ratio peccati; Inest; quia voluntarium est, non quidem voluntate propria, sed aliena, quatenus posterorum voluntas in voluntate Adami continebatur, cum quo Deus pactum inuit, vt si vetitum fructum absumeret, iustitiam in posteros non transmitteret.

3. Contrahunt ne omnes seu fidelium seu infidelium filij peccatum Originale? Contrahunt, nisi quis speciali priuilegio eximatur, vt Deipara.

4. Si quis à Deo crearetur, aut ex humana carne decerpere- tur absque seminali propagatione, contraheret ne Originale peccatum? Non; quia cuncti peccatum Originale ex peccato Adami per seminalem generationem contrahimus. Hinc Christus (præscindendo, quia Dei filius, & quia vt homo speciali priuilegio si opus fuisset donatus esse) peccati Originalis fuit expers; quia per lineam virilem, & seminalem generationem non traxit originem ex Adamo.

5. Quanam sunt pœnæ addicti pueri, qui cum solo Originali peccato decedunt? Subeunt pœnam damni; nec enim beatifica Dei visione frui possunt iræ filij, & Dei inimici. Pœna autem sensus torquendi non sunt, quæ quidem soli actuali crimini præparatur.

CAPVT II.

De Peccato actuali, & habituali.

§. 1.
Actuale
pecca-
tum.

6. **Q**uidnam Actuale peccatum? Sic à priori definitio: Est priuatio debitæ rectitudinis. A posteriori autem sic dictum est, vel factum, vel concupitum contra legem Dei æternam. Siue: Auerſio à Deo, & conuerſio ad creaturam. Itaque in omni peccato duo inesse aſſero, materiale, & formale. Materiale est ipse actus, v. gr. actus detractiõnis: formale autem est priuatio bonitatis, aut rectitudinis, quæ illi actui debetur. Qui enim loqui curat de factis alienis, absque famæ læsione loqui tenetur.

§. 2.
Habitua
le pecca-
tum.

7. **P**eccatum Habitua le quid? Est quædam labe, seu macula ex peccato actuali relicta. Quam quidem maculam in duobus consistere aſſero, primò in malitia actus præteriti moraliter perseverante per modum habitus; vel in extrinseca denominatione ab actu præterito nondum per penitentiam retractato, vnde homo peccator denominatur. Secundo in priuatione gratiæ habitualis, quæ est nitor animæ, & pulchritudo.

CAPVT III.

De requisitis ad Peccatum, ubi de eiusdem malitia.

8. **Q**uidnam ad Peccatum mortale requiritur? Plena, & expressa aduertentia malitiæ, aut saltem dubium expressum. Nisi enim quis aduertat opus, quod gerit, esse malum, vel mali periculum adnexum habere; aut nisi formaliter dubitet, censetur inuincibili inaduertentia laborare, quæ non minus excusat à peccato, quàm inuincibilis ignorantia; quia ubi non est aduertentia, ibi non adest voluntarium, v. g. sic excusatur à crimine, qui in die ieiunij carnes comedit, nihil cogitans de ieiunio. Item requiritur consensus saltem virtualis; quia nullum est peccatum, nisi sit voluntarium.

9. **D**ubitat quis, an habuerit consensum sufficientem ad lethale delictum? Has regulas præscribo. Si homo sic se dignoscatur affectum, ut nollet peccatum committere, si maxime posset: ut plurimum iudicandum est, consensum sufficientem

ad peccatum mortale non adfuisse. Si dubitans conscientie est adeo timorata, vt peccatis dissentire soleat, vt plurimum indicandum, plenam aduertentiam, & consensum non exhibuisse, licet aliqua in repellendis tentationibus negligentia laborarit. Cum autem quis dubitat, an aliquod fecerit, seu voluerit somno correptus, an in vigilia? haud leue iudicium est, plenam aduertentiam, & consensum minimè adfuisse.

10. Datur in indiuiduo vllus deliberatus actus, qui sit indifferens? Minimè, sed quemlibet bonum, aut malum esse sentio. Dantur tamen aliqui actus, qui secundum speciem nec boni sint, nec mali, v. g. actus comedendi, &c. Huiusmodi actus nec sunt boni ex obiecto, neque prohibiti, sed indifferentes.

11. Malitia peccati ac iniuria infiniti Dei, qua reperitur in peccato, est ne intrinsecè infinita? Non; quia tanta est malitia peccati, & iniuria Dei, quanta est bonitas actui debita; sed bonitas debita actui non est infinita; ergo neque malitia, nec Dei offensa. Iniuria quidem Deo irrogata grauior est, quàm iniuria hominibus facta, non tamen infinita; alioquin etiam iniuria, quæ Deo per peccatum veniale irrogatur, infinita esset.

CAPVT IV.

De Peccato Mortali, & Veniali.

12. Quid peccatum Mortale, & Veniale? Mortale est, quod amicitiam cum Deo dissoluit, & peccatorem reum æternæ pœnæ constituit. Veniale autem neque Deo hominem reddit inimicum, nec æterno dignum supplicio; sed solummodo temporalia pœna dignum, cum facillè veniam adipiscatur.

§. I.
Mortale,
& veniale
peccatum.

13. Quotuplex Veniale peccatum? Triplex. Primò dicitur veniale ex suo genere, quod ex sua natura & obiecto, circa quod versatur, est leue, vt verbum otiosum, mendacium iocosum. Secundò, dicitur Veniale ex imperfectione deliberationis, & aduertentiæ vt percussio ex subita ira. Tertio, dicitur Veniale ex paruitate, seu leuitate materiæ, vt furtum pomorum, aut nummorum in quantitate parua.

14. Datur ne paruitas materiæ in re qualibet. Minimè. In materia enim Simonia, Odij Dei, iuramenti falsi, & Rei

Rei

268 *Moralis Theologia Tract. II. Peccata,*
rei venereæ materia leuis excusans à mortali non assigna-
tur.

15. *An multa venialia per se & formaliter loquendo unum mortale efficiant?* Non; quia peccata venialia innumera non priuant hominem gratia Dei. Fateor eum, qui per leuia furta ad quantitatem peruenit grauem, mortaliter delinquere; sed non quod plura furta venialia vnum mortale efficiant, sed quia vltimus iurandi actus circa materiam versatur, quæ continuata cum præcedentibus ad peccatum mortale sufficiat. Vbi adnoto, quod quoties materia vltimi peccati venialis potest cum præcedentium materia continuari, vltimum, in quo grauis materia completur, mortale esse, quod alioqui venialem non excederet. Quando verò materia vltimi peccati venialis non potest cum materia præcedentium moraliter continuari, vltimum non esse mortale affirmo, quia singulæ materiæ sunt parvæ, & absque morali illigatione disiunctæ remanent.

16. *Num peccatum veniale possit mortale fieri?* Potest, vel ratione finis moraliter mali; v. gr. si mulier suo ornatu aliquem ad concupiscentiam alliceret. Vel ratione plenæ aduertentia, cuius defectu graue quodcunque venialis limites non transliebat. Vel ratione contemptus, aut inobedienciæ. Vel ratione proximi periculi incidendi in lethale. Vel ratione conscientia erroneæ. Vel ratione scandali grauis actiui. Vel per additionem materia.

§. 2.
Mortale peccatum.

17. *Quomodo Mortale peccatum dignoscam?* Primò considerando materiam ipsius, vt pote necessariam, ad seruandam Dei, ac proximi charitatem. Deinde legis obligationis, & materia grauitate posita, consideranda est actus deliberatio: an interuenerit plenus rationis vsus, nec ne. Tertio, perpendenda quæ ex genere suo mortalia sunt. Quæ enim contra Theologicas virtutes, contra Iustitiam, Religionem, Temperantiam præcipuè in materia venerea sunt, mortalia ex genere recensentur.

18. *Num mortale ex genere suo possit veniale reddi?* Potest quidem, tum leuitate materia, tum deliberationis plenæ defectu. Non ita veniale ex genere in mortale transmutatur.

19. *Vnde nam peccatum mortale, aut veniale aggrauatur?* Hæ circumstantiæ peccatum aggrauant. Maior affectus, vel conatus ad peccatum. Maior scientia, & cognitio criminis. Conditio personæ peccantis, vel in quam, seu cum qua peccatur. Maius damnû quod infertur. Peior finis, qui à delinquente intenditur, Scandalum adiunctum, Locus, tempus, modus.

CAP.

CAPVT V.

De Peccatorum numero dignoscendo.

20. **Q**uoniam modo peccatorum numerum dignoscet? 1. Non sunt tot numero peccata, quot sunt obiecta circa quæ vnus & idem actus eodem tempore versatur; quia plura obiecta eiusdem rationis vicem vnus gerunt. Quare detrahens, v. gr. de pluribus vno actu, vnus tantum peccati detractionis est reus. 2. Tot sunt numero peccata, quot sunt actus voluntatis moraliter interrupti, quando idem nec moraliter, nec formaliter perseuerat. v. gr. actus odij, quod Petrus heri commisit, distinctum odium est ab eo, quod hodie fouet. At qui proficiscitur ad furandum, vel occidendum, & in via voluntatem furandi, aut occidendi sæpius repetit, non dicitur plura peccata committere; quia eiusmodi actus interrupti non censentur. 3. Peccata specie distinguuntur per ordinem ad diuersas specie perfectiones, queis priuant; quia priuato specificatur à forma cuius priuatio est. Non distinguuntur autem per ordinem ad diuersa præcepta, quibus aliquid præcipitur, aut prohibetur ex eodem motiuo; alioquin desiderium rei alienæ & furtum rei alienæ essent peccata specie diuersa: cum alterum septimo, alterum decimo præcepto prohibeatur. Porro si peccata prohibita sint pluribus præceptis ex diuersis motiuis, specie distinguuntur; quia diuersis opponuntur virtutibus, & perfectionibus. v. gr. Sacerdos in actum venereum consentiens duo peccata committit; actus enim venereus prohibitus est Sacerdoti diuersis præceptis ex diuerso motiuo conditis, scilicet ex motiuo castitatis, & ex motiuo Religionis, ad quam spectat votum, quod per actum venereum violatur. At qui eo die Quadragesimæ, in quem quatuor tempora incidunt, non ieiunat, duplici delicto non illigatur; quia duo illa præcepta ex eodem motiuo Temperantiæ ieiunium indicunt.

21. Num duplex peccatum perpetret, qui violat id quod cautum ex duplici præcepto ex eodem motiuo, sed vno præcepto simplici, altero verò adiunctam excommunicationem habente? Non; quia excommunicationis per se loquendo, nouam speciem malitiam peccato non adiicit.

CAPVT VI.

De Peccato Commissionis, & Omissionis.

22. *Quidnam peccatum Commissionis & Omissionis? Peccatum Commissionis actus est qui contra præceptum negatiuum fit: Omissionis autem est priuatio actus contra præceptum affirmatiuum. Affirmatiuum, & negatiuum præceptum expendi in definitionis intelligentiam. Affirmatiuum est, quod operationem aliquam præcipit, v.g. festa coles, ieiunabis, &c. Negatiuum autem, quod celsationem ab opere indicat, v.g. non occides, non moechaberis, &c.*

23. *Differt ne peccatum Commissionis à peccato Omissionis specie, secundum rationem materialem, & formalem? Differt, quia peccatum Omissionis non tantum est priuatio debite rectitudinis; sed etiam substantiæ actus, cui rectitudo debetur: peccatum verò commissionis est tantum priuatio rectitudinis, quæ actui debetur, & præterea priuat perfectionibus specie diuersis.*

24. *Quodnam grauius peccatum, Commissionis ne an Omissionis? Commissionis quidem. At Omissio, si culpabilis sit absque positiuo actu esse non potest, qui causa ipsius per se, vel per accidens existat.*

25. *Quandoam Omissionis peccatum committitur? Eo tempore, quo implendum est præceptum, quia omissio actus non est culpabilis, nisi eo tempore, quo præceptum vrget. Quid si Omissio eo tempore, quo deest libertas, contingat? Ea imputatur ad culpam, quando voluntariè causa datur, non verò quando ipsa contingit Omissio, v.g. me somno trado, præuidens fore, vt propter somnum Sacro die festa non intersum: tunc delinquo, quando voluntariæ illi Omissioni causam exhibeo. Quid autem si exurgam postea, & Sacrum exaudiam? Iam dans causam Omissioni deliquisti, licet accidentaliter non prodierit effectus.*

26. *Idem ne de Commissionis peccato dicendum? Ita planè. Si enim huiusmodi peccatum contingat eo tempore, quo in potestate, seu libertate hominis, non est, illud vitare, tunc imputatur ad culpam, cum data ei fuit voluntariè causa, v.g. in ebrietate homicidium.*

27. *Num actiones, quæ sunt causa Omissionis, malæ sint, & peccaminosæ? Sunt quidem; quia peccati causa, v.g. ludus, propter*

propter quem Sacrum omitto, malus est, & ad culpam imputatur. Imò actiones etiam ex natura sua bonæ, fiunt prave, si sint causa Omissionis præcepti, nisi ex necessitate fiant. v. gr. qui Sacrum omittit, vt domi studeat, peccat studendo. *Necessariò igitur huiusmodi actiones qua Omissionis causa extiterunt, erunt aperienda in confessione?* Nego consequentiam, nisi malitiam habeant distinctam ab Omissionis crimine.

CAPVT VII.

De Peccato Cordis.

28. *S*cio peccatum diuidi in crimina Cordis, Oris, Operis, in Spiritum sanctum: requiram igitur, *Quidnam Cordis peccatum?* Quod in ipsa ratione, & voluntate completur, v. g. Odium Dei, Hæresis, Inuidia, Superbia, & similia: eaque specie inter sese differunt.

29. *Morosa delectatio quid?* Est (de simplici delectatione loquor) illicitæ rei deliberata complacentia absque intentione illam opere perficiendi; quæ à Theologis consensus in delectationem assolet appellari.

30. *An de se mala delectatio de cogitatione?* Non, secluso morali periculo, & proximo in delectationem rei illicitæ consentiendi. At de re mala delectatio mala ex se; ideòque, si res illa peccatum lethale sit, etiam illius erit lethalis delectatio.

31. *Permitto in appetitu delectationem sine consensus periculo in delectationem ipsam: an mortaliter delinquam?* Probabile est te grauius non delinquere. Profectò non omnis de re mala delectatio est peccatum. v. g. si positiuo tantum iure mala sit. Et aliquando etiam si de iure Diuino. v. g. cum de malo tantum materialiter delectatio habetur.

32. *Delectatio de re facta in ignorantia est ne delictum?* Non, modo sit de actione naturaliter quodammodo contingente, & naturalibus ex causis. At si ex causa voluntaria, quamuis ignorantia, vel rationis defectu excusetur, tutius equidem à talibus cogitationibus abstinere.

33. *Coniugati, ne delectantur licitè de actu coniugali?* Ita planè. Nec ideo viduæ possunt de actu præterito delectari, sicuti nec sponsi de futuro; quia hîc Matrimonium non adest: ibi autem iam dissolutum est.

34. *Est ne peccatum delectatio de re mala sub conditione?* Peccatum non erit, si conditio illa tollit ab actu malitiam, v.g. comedere carnes in Quadragesima, si veritum non esset. At si non tollat, peccatum est, v.gr. furari, nisi esset infernus; quia nunquam non furtum malum est.

35. *Morosa delectationes in Veneris materiis sunt ne omnes eiusdem speciei?* Speculatiue probabilis est sententia affirmans. In praxi autem diuersæ speciei esse affirmarim. Verum si morosa delectatio de coniugata, v. gr. tantum esset de ea veluti de fœmina non sua, aut de pulchra, abstracto ad coniugium respectu fornicationis simplicis affectus esset.

36. *Cordis desideria sunt ne varijs speciebus alicendant?* Sunt quidem, vt superbia, inobedientia, contemptus, odium, inuidia, ira, scandalum. Certè generaliter tantum accepta neque specialia peccata sunt, neque necessariò in confessione aperienda. At accepta specialiter diuersa specie peccata efficiunt, ideòque exprimi necessariò debent. Multiplicantur autem per moralem interruptionem, quæ tunc accidit, cum siue contraria voluntas interuenit, siue voluntariè, cessant ab actu.

37. *Memorasti peccatum ex contemptu: rogo, num sit tale peccatum?* Ita quidem, si ideo legem, aut præceptum violes, quia non vis legi esse subiectus; aut legislatrici potestati. Contemptus planè continet peccatum specialis inobedientiæ; quare qui legem, aut præceptum ita transgreditur, debet contemptus circumstantiam in Confessione explicare. Porò omnis inobedientia ex contemptu formali, est peccatum lethale adèò, vt etiam ea negligere ex formali contemptu, quæ solum in consilio sunt, puta Sacramentum extreme unctionis, aquæ benedictæ aspersionem, &c. sit graue commissum. Contemptus autem materialis siue ipsius operis, v.gr. si quis regulam aut præceptum transgrediatur, quia parui momenti aestimat, est culpa venialis. *Rogo, num frequens relapsus, seu consuetudo peccandi contemptum contineat?* Propriè non continet, sed solum interpretatiue secundum externi fori præsumptionem.

38. *Ad cordis peccata ea qua in Spiritum sanctum committi dicuntur, reduci videntur: ideo quæ est, quotnam in Spiritum sanctum peccata annumerantur?* Sex quidem, Desperatio scilicet, Præsumptio, Impenitentia, Obstinatio, Impugnatio veritatis agnitæ, & fraternæ charitatis inuidia. His adicias odium Dei, quod grauissimum in Spiritum sanctum crimen

crimen est. Cur in Spiritum sanctum appellantur peccata? Quia Spiritui sancto aditum præcludunt, dum scilicet media, aut dispositiones (puta Spem, Timorem, & Dolorem) à se remouent, sine quibus secundum ordinariam legem Spiritus sanctus non iustificat peccatorem. Quamobrem huiusmodi peccata irremissibilia dicuntur, quod difficilis, & rarsa sit eorum remissio, licet non absolutè impossibilis.

CAPVT VIII.

De Peccatis Oris.

39. **Q**uid Oris delictum? Quod ore perpetratur, seu lingua.

40. *Eius species recense.* Tribus modis species multiplicantur. Primò ex obiectis specie distinctis. Secundò ex eo, quod vnus idemque sermo ad obiecta specie diuersa refertur. Tertio ex eo quòd licet ad vnum obiectum idem specie sermo terminetur, attamen diuersa specie circumstantia affectus est.

41. *Aperias autem quonam modo numero multiplicentur?* Ex multiplicatione sermonis moraliter interrupti, & ex morali distinctione numerica obiectorum. v. gr. maledicens Deo & duodecim Apostolis, duo tantum numero peccata committit; quia Deus & Apostoli cuncti duplex tantum distinctum specie obiectum constituunt. Item eadem ratione impreicans familiæ mortem, vnum solummodo intendit homicidium.

CAPVT IX.

De Peccatis Operis.

42. **P**eccati Operis species & numerum distingue. Operis crimina specie differunt ex diuersis obiectis. Numero autem multiplicantur, tum operis multiplicatione moraliter interrupti, tum obiectorum multitudinem, quæ moraliter diuersa numero peccata constituunt. Ex intentione tamen ad vnum multa opera peccatam vnicum efficiunt. Num peccatum operis ex circumstantijs augetur? Ita quidem, tum in eadem specie, tum etiam in diuersa.

43. *Qui ob veniam suam recipiendam per Confessionem delinquit, peccat ne gravius? Non videtur gravius peccare, nisi iustitiae contemptus adiceretur.*

44. *Qui alium ad peccatum inducit, peccat ne semper speciali scandali crimine? Non, nisi ideo inducat, ut cum in mortale labi efficiat. Peccat tamen alio peccato numero distincto. Aliquando etiam gravius tantum peccat, ut in his peccatis accidit, in quibus necessario sociorum concursus requiritur.*

CAPUT X.

De Peccati effectibus.

45. *Quoniam Peccati effectus recedendi? Primus est macula, quam peccatum actuale infert, & in qua peccatum habituale consistit. Secundus est reatus poenae, seu aeternae, seu temporalis: seu damni, seu census. Tertius est diminutio naturalis inclinationis ad virtutem, quatenus voluntas acquisita per peccatum habitu vitioso, facilius ad malum defertur, ad quod habitus vitiosus inclinat.*

46. *Num unum peccatum alterius poena esse possit? Per se & formaliter consideratum, quatenus culpam dicit, non potest, ita ut Deus velit hominem ob culpam praecedentem in aliud prolabi delictum; quia peccatum non potest à Deo intendi. Si verò peccatum spectetur secundum eius accidentia, ut ratione infamiae, vel tristitiae, vel subtractionis gratiae, unum peccatum alterius poena potest existere.*

CAPUT XI.

De causis à Peccato excusantibus.

47. *Quae aliquae causae excusantes à crimine? Sunt quidem quae ad quatuor classes adducuntur. 1. Dispensatio valide obtemperata. 2. Impotentia physica, aut moralis. 3. Vis, aut metus, seu proximum grauis damni periculum. 4. Ignorantia inuincibilis, & inaduententia.*

48. *Esto quod impotentia excuset à peccato: requiro, numquam non possum totum praecipuum implere, teneat adimplere partem, quam possum? Teneris, modo sit pars notabilis, & à Superiori*

periori censeatur intenta v. gr. qui non potest tota Quadra-
gesima ieiunare, tenetur iis saltem diebus, quibus commoda
vritur valetudine; quia hoc à Superiore arbitramur inten-
tum. Verùm non valentes totum officium Canonicum reci-
tare, ad horas minores recitandas non obligarem; quia id
minimè à Superiore intentum existimo.

49. *Quidnam de vi, aut metu?* Vis absoluta, per quam ho-
mo inuitus omninò facere aliquid prohibitum cogitur, excu-
sat à peccato; quia nullum est crimen nisi voluntarium.
Item metus, seu probabile grauis damni periculum, regulari-
ter loquendo, à transgressione legis humanæ excusat, & con-
sequenter à delicto, quia lex humana non obligat strictius,
quàm lex diuina & naturalis: multæ autem diuinæ & natu-
rales leges sub mortali in periculo grauis mali non obligant
vni in Confessione patet, quæ licet iure diuino sit ante Eu-
charistiæ sumptionem præmittenda, non autem obligat sim-
pliciter in omnibus casibus: ergo metus aut periculum gra-
uis damni à transgressione legis humanæ excusat, & conse-
quenter à peccato.

50. *An ignorantia inuincibilis tam iuris, quàm facti à pec-
cato excuset?* Excusat; quia cum hac ignorantia non stat vo-
luntarium: omne enim voluntarium supponit cognitionem.
Ignorantia verò inuincibilis pœnæ non excusat a peccato;
quia non tollit voluntarium, neque aduertentiam sufficien-
tem ad legem, & prohibitionem.

51. *Quanam igitur ignorantia excusabit à culpa?* Antece-
dens excusat, non consequens. Quæ verò comitans dicitur,
aliquo pacto excusat, cum ab actu ratione auferat voluntarij.

52. *Quonammodo ignorantia inuincibilis, aut probabilis, qua
sola excusat, est dignoscenda?* Has regulas præscribo. 1. Quan-
do homo operans nil prorsus dubitat de eo quod agit, igno-
rantia est inuoluntaria, ac probabilis. 2. Idem iudicium de
eo, qui adhibito sufficienti studio, scientiam acquirere non
valuit. 3. Quando quis rem aliquam nescit, quam scire tene-
tur, sed nunquam de ea cogitauit, ignorantia est probabilis. 4.
Qui dubitat, aut scit, se ad aliquid teneri, si adhibita morali
diligentia, adhuc ignoret, ignorantia erit inuincibilis.

53. *Quidnam de inaduertentia dicendum?* Ea, quæ saltem
est in apprehensione excusat à crimine; si enim in apprehen-
sione aduertentia non est, Peccatum esse non potest.

54. *Denique exponendum, quanam peccati causa?* Malitia
quidem. Ea autem tunc est, quando nec ignorantia adest ex
parte intellectus; nec passio ex parte appetitus.

55. Num *Demon causa peccati dici possit?* Maxime; quia humores humani corporis localiter moueri potest, eos applicando ea ratione, vt corpus alteretur, hominemque ad vitiosos motus impellat.

CAPVT XII.

Praxis circa materiam de Peccatis ex Doctoribus Societatis IESV.

§. 1. 56. *Scis, mortale ex genere fieri veniale per accidens ex defectu deliberationis: rogo, an etiam possit fieri nec venialis culpa?* Potest. v. gr. ebrietas excusat ab omni peccato tali, ac in his, quæ insana mente fiunt, iniuriosa quidem, ac proxime veniali quæ mente sana, peccata essent. Item blasphemia, infidelitas, periurium in ebrio, &c. Sic *Vasquez tom. 2. d. 227. cap. 3. n. 11. Quid si hec omnia gerenda in ebrietate, prauideantur?* Non excusari *Sanchez* asseruit *sum. tom. 1. lib. 1. cap. 16. num. 44.* quia sunt voluntaria in causa.

57. *Scis etiam, veniale ex genere fieri possit per accidens mortale ratione circumstantiarum, vel ratione conscientie emene, de quo supra: rogo, an ex numero venialium insurgat mortale: unde si (v. gr.) per impossibile quis omnia peccata venialia committeret, culpam leuem excederet?* Negatiuè respondeo *Granado 1. 2. cont. 6. tract. 2. d. 2. sect. 7. docente, volentem vno actu omnia venialia peccata perpetrare, solum venialiter delinquere. Porro Sanchez citat. cap. 5. num. 4. asseruit peccare mortaliter, ratione periculi, quo se exponere, omnes dispositiones peccati mortalis admittendo. Sed respondeo omnes hasce dispositiones in essentia dispositionum contineri, non transire in mortale.*

§. 2. 58. *Scio cooperari peccato alterius, peccatum esse; et qui concurrat vt causa remota, à peccato excusari: rogo, an quis dicatur proximè peccato cooperasse, dum commodat (v. gr.) cubiculum amico fornicaturo, vt magnum incommodum euitari possit?* Negatiuè respondeo ex Doctorum meorum mente; quia talis commodatio cubiculi ex se est indifferens, & sola abutentis voluntate vitatur.

59. *Cooperaturque proximè peccato famulus, qui domini heri concubinam conducit? Non cooperatur ex sententia Palati tom. 1. tract. 6. d. 6. part. 11. si adsit aliquod graue, & proportionatum damnum; quia iam supponitur, inter herum, & concubinam*

cubinam conuentum esse crimen: conductio verò illa indifferens est. At Layman. lib. 2. tract. 3. cap. 13. num. 15. permit- Laym.
tens famulo, fœminam per ianuam intromittere, facem præ-
ferre, lectum sternere, &c. prohibet à domo illam euocare, &
per plateas conducere; quia verè talis actio geri potest sine
aliqua ad peccatum inductione, quamuis illa parata sit.

60. An possit famulus concursum physicum adhibere, v. gr. ferendo concubinam in sella, aut curru? Non potest (inquit Sanchez summ. tom. 1. lib. 1. cap. 7. num. 25.) ratione solius fa- Sanch.
mulatus, sed requiritur aliquod seruorum damnum notabile.
At ex aliorum sententia auriga deferens concubinam eò, vbi
scit peccaturam, non peccat, ne lucrum amittat.

61. Potest ne famulus aliquando cooperari proximè peccato domini sui, v. gr. sustinendo pedes, vel scalam ascendenti per fenestram in domum meretricis? Potest, si ei imminet aliquod damnum, v. gr. si dominus sit illum expulsurus, & sic cogendus mendicare, vel penuriam pati, præcipuè cum non inueniat alium dominum, qui eadem non petat obsequia: dummodò actio sit indifferens, & ex prauo domini animo in malum finem ordinata, vt est illa ascendenti domum, aut dicere nomine heri concubinæ: Dominus dicit, vt hac nocte expectes, aut in domum accedas, aut signare locum, vbi sit concubina. Sic Palaus tom. 1. tract. 6. d. 6. part. 1. num. 5. Porro omnes Pal.
hæc actiones Hurtadius 2. 2. d. 10. diffi. 9. solius utilitatis ra- Hurt.
tione excusat.

62. Potest ne famulus scribere, ac deferre literas amatorias? Subdubitan dicit licere Palaus, ad euitandum aliquod gra- Palao.
ue damnum; quia non est intrinsecè malum, si ab scribente,
& deferente malus finis absit; possunt enim scribi talia amatoria verba non serio, sed inisoriè, &c. At Sanchez citat. Sanch.
num. 26. putat probabilius huiusmodi scriptionem, ac delationem esse malam intrinsecè. Quid si litera solum indicant concubina nocturnum (v. gr.) aduentum? Possunt scribi, ac deferri; quia illa verba indifferentia sunt.

63. Licet ne pictori imaginem concubina pingere amissio? Vrgente grauissima causa licet; quia indifferens actio. Palaus part. 12. num. 6. Scio Azorium tom. 2. lib. 12. cap. ultim. AZOR.
ques. 9. contrarium asseruisse. Quanam causa grauissima reputanda? Non amissio lucri, sed mortis, aut vulneris metus.

64. Excusantur ne Christiani captiui in triremibus Turcarum propugnacula edificantes, sarcinas, & arma necessaria ad bellum contra Christianos afferentes? Metu verborum excusantur,

fantur; quia talis cooperatio non est adeò propinqua, vt sine illa damnum non inferretur. At si res eò deuenisset, vt Christiani, captiuorum opera, vincendi essent, tenerentur propriam vitam bono communi postponere. Sanchez *sum. tom. 1. lib. 1. ca. 7. n. 18.*

65. Licet ne captiuus in terras Christianorum descendens ex mortis metu damnum illis inferre in bonis externis crimando, furando, & ad triremes cogendo? Negat Coninch. 2. 2. d. 31. dub. 7. num. 104. sed Palaus asserit licere, quia licitum est, ad vitandam extremam necessitatem propriam, rebus temporalibus alienis vti; in tali enim casu dominus irrationabiliter esset inuitus. Scio Magistrum propinquum meum

Médoz. Petrum Hurtado de Mendoza 2. 2. d. 76. sect. 3. §. 114. limitationem hanc apposuisse: Nisi Christiani essent in eadem necessitate.

66. Licet ne metu mortis pingere, aut fabricare idolum gentili? Negat Coninch 2. 2. d. 18. dub. 13. num. 213. sed affirmat Pal. Castro Pal. tom. 1. tract. 6. n. 7. si non postulatur talis pictura, aut effictio in Religionis contemptum; quia non est aliàs intrinsecè mala.

67. Licet ne ex metu mortis vendere furi instrumenta, quibus alterius seras effringat, & gladium parato homini occidere? Licet; quia venditio illa ex se, & prout proficiscitur à vendente fieri solum censetur, vt medium præsens periculum euadendi, non in honorem, aut cultum falsæ Religionis. Valent. *Valentia tom. 3. d. 1. q. 10. part. 6. & Tannerus tom. 3. d. 1. q. 9. dub. 5. num. 144.*

68. An possint ministrari indifferentia aliàs præceptum transgressuro? Excusat Sanchez num. 16. generaliter huiusmodi rerum ministratores, si non sint ita proximè res ordinatæ ad peccatum, vt per se meritò sint malæ censendæ. Repugnat Suarius de Char. d. 10. sect. 3. num. 2. quia quod aliis sit abusus non tollit concursum alterius, qui ministrat. Unde non obstat, quod quis aliàs sit Cœnaturus in die ieiunij, quin tu pecces Cœnam ministrando. In materia de scandalo plura.

69. Vtendæ agnosci possit, an in transgressione alicuius præcepti detur materia leuitas? Profectò Baldellus tom. 1. lib. 3. d. 14. num. 13. hanc regulam tradidit: si ex ratione obiecti per se prima oritur notabilis oppositio ad virtutem versantem circa illud, in tali obiecto leuitas materiæ non datur. Si autem ex ratione obiecti prima oritur oppositio ad virtutem neque grauis, neque leuis, ita vt fiat deinde grauis ex ratione obiecti

obiecti per se secunda: tunc dabitur materiae leuitas, & leuis culpa. v.g. quia in furto ratio per se prima est, quod res, quae accipitur, sit aliena; & ex hoc furtum habet, solum esse malum vt sic, non autem notabiliter, id quod habet solum ex eo, quod res aliena notabilis sit: ideo furtum erit grauis, vel leuis culpa iuxta rei acceptae magnitudinem, aut paruitatem. Contra verò, quia in materia infidelitatis ratio per se prima est, quod abnegetur fides Deo aliquid reuelanti, quod ex se habet notabilem oppositionem ad virtutem fidei; ideo in peccato infidelitatis non datur materia, & culpa leuis. Porro *Castro Palus tom. 1. tract. 2. d. 2. p. 7. num. 2.* edocet ex Pal. Ecclesiae & fidelium sensu id desumendum, qui quidem sensus in ipsarum rerum natura fundatur. Aliqua enim ita sunt ex natura sua inordinata, vt in quauis materia reputentur grauisima; v.g. idololatria, Simonia, infidelitate. Aliqua ita leuia, vt, nisi aliqua circumstantia accedat, semper leuia reputentur; vt verbum otiosum, scurrilitas &c. Alia denique ex natura sua mala quidem, sed nec graua, nec leuia; crescentia tamen, & decrefcentia iuxta materiae quantitatem. v.g. furtum.

70. *Coalescunt ne plures materiae leues in vnā grauem, ita vt in omnibus delinquere, sit mortale?* Si plures illae materiae ad diuersa praecipua etiam simul tempore implenda pertineant, non coalescunt. v.g. Clericus in die festo, in quo ieiunium incidit, parum laborat, parum interdum comedit, modicum de Officio diuino recitare, & de Missa audire omittit vnum mortale, sed plura venialia. *Sanchez in sum. tom. 1. lib. 1. Sanch. c. 4. p. 16.*

71. *Vouit quis, vna die orare, sacrum audire, elemosinam exhibere; ex singulis tamen modicum emittit: peccat ne grauitate?* Asserit *Sanchez citatus*; quia plura vota eodem die obligantia, quamuis de diuersis materiis, vnā inducunt obligationem, quatenus omnia sub eadem ratione ad eandem Religionis virtutem pertinent. At *Suarus de Reli. lib. 5. cap. 5. numer. 11. p. 12.* negat; quia licet omnia vota eodem implenda sint die, & ad eandem Religionis virtutem pertineant; cum tamen missa sint in diuersorum Mysteriorum, aut Diuorum honorem, omnino disparata, & se habent, ac si diuersis diebus essent implenda. *Vouit quis singulis diebus B. Virginiae vnā Ave recitare, aut modicam elemosinam largiri, coalescunt ne in vna illa materia?* Cum *Sanchez ubi sup. num. 14.* distinguo. Si vota illa alligata sunt diei, & diei honorem respiciunt: multis diebus Ave, aut

280 *Moralis Theologia Tract. II. Peccata,*
 eleemosynam prætermittere, quæ simul sumpta fuisset mate-
 ria notabilis, non coalescit in grauem materiam, ad culpam
 grauem inducendam. At si vota non sint diei alligata, sed
 dies præfigatur vt terminus, vltra quem obligatio differt
 non debeat: tunc coalescunt. Ratio est, quia in priori casu,
 cum votum alligatum sit diei, transacto die, expirat, & ideo
 non potest cum aliis obligationibus vniri. At in posteriori,
 obligatio voti, transacto die, non extinguitur, & ideo potest
 vniri cum sequentibus.

Pal. 72. *Quandonam ergo censebor vouens alligare obligati-*
onem voti ad diem, & quando non? Cum Palao tom. I. tract. 2.
 d. 2. part. 9. §. 4. num. 9. respondeo: quando in singulis diebus
 est diuersum motiuum, tunc votum intelligitur diei alligari;
 secus vbi idem est motiuum. Porro in votis personalibus
 semper obligatio diei alligata censebitur, in realibus
 minimè.

EXAMEN II.

Circa materiam de septem Peccatis
 Capitalibus.

CAPVT PRIMVM.

De Superbia.

§. I.
 Superbia.

1.

Quoniam vulgò capitalia crimina numerantur: Se-
ptem, scilicet Superbia, Auaritia, Luxuria, Ira,
Gula, Inuidia, Acedia.

2. *Quare peccata hæc Capitalia vocitantur?*

Quoniam ab his omnia mortalia crimina exoriuntur.

3. *Sunt ne semper mortalia?* Minimè, sed quando simul ali-
 quod præceptum Decalogi, aut Ecclesiæ in re graui violatur.
 Appellantur autem mortalia, quia mortalium radices.

4. *Quidnam Superbia?* Est appetitus propriæ celsitudinis
 peruersè voluntarius. Actus autem proprius huius appetitus
 est sua minora bona naturalia vel supernaturalia bonis natu-
 ralibus, aut supernaturalibus proximi præponere.

5. *Quandonam appetitus hic grauius vulnerat conscien-*
tiam? Quando cum Dei contemptu copulatur, & tunc om-
 nium peccatorum superat grauitatem. Cum autem non hæret
 Dei,

Dei, aut legis contemptui, superbia quidem est, sed aliquando venialis.

6. *Exprime quandonam Superbia cum Dei contemptu admisceatur?* Quando quod à Deo habet à se ipso habere existimat: aut vult ab aliis tanquam à se ipso bona habens existimari: aut velle à se ipso, & non à Deo bona sua possidere. Aut dolet, quod huiusmodi bona à Deo, & non à se ipso receperit: aut cum quis existimat quidem se bona habere à Deo, sed non gratis ei obuenisse; verum ex iustitia sibi debita propter ieiunia, eleemosynas, &c. Item cum huiusmodi appetitus, ambitio, aut præsumptio cum notabili proximi contemptu existit, grauius etiam animus vulneratur. Ille autem notabiliter proximi statum cogitatione, ore, opere per contumeliam cum intentione vilipendi, complacendo sibi de misera proximi fortuna.

7. *Quidnam est Vana gloria?* Appetitus gloriae inordinatus. Nempe inordinatè appetere propriæ excellentiæ cum laude immerita manifestationem. *Quidnam peccatum Vana gloria?* Ex genere suo tantum veniale; quia per hoc vitium intra suos terminos, contentum haud grauis Deo seu proximo irrogatur iniuria. §. 2.
Vana gloria,
cuius septem filia.

8. *Vana gloriae species, seu filias enumera.* Septem sunt, Iactantia, Inuentio nouitatum, Hypocrisis, Pertinacia, Discordia, Contentio, Inobedientia.

9. *Iactantia quid?* Declaratio inordinata propriæ excellentiæ. Dum scilicet me iacto de crimine, aut cum proximi iniuria, seu non ad bonum finem mea bona narro. Profecto iactantia de opere nunquam à me facto, sine graui Dei irreuerentia, aut sine graui proximi iniuria, venialis culpa est. Tunc autem ad mortalem accederet, quando grauius aut Dei reuerentia læderetur, aut proximi fama. Fit equidem cum graui Dei irreuerentia, cum in morem Regis Tyri, dixerit fatuus: *Ego sum Deus.* Proximus autem graui iniuria afficitur, quando quis cum Pharisæo iactat: *Non sum sicut ille Publicanus.* Ratio est, quia iactantia eiusmodi de re tam graui graue scandalum ingerit audienti, & est graue mendacium. Porro cum quis se iactat flagitium graue gessisse, si scandalum ingeratur, graue delictum est; si autem non adsit scandalum occasio, cum de tali iactantia operis, aut facti aut conficti non admisceatur complacentia, vel voluntas faciendi veniale est: si autem admisceatur, est mortale.

10. *Quidnam Inuentio nouitatum?* Manifestatio propria

S 5 excel

excellentiæ per facta quædam. Puta nouas opiniones, nouas vestes exponere. Quæ quidem inuentio, nisi aliunde grauius vitietur, ex se venialis tantum culpa est; quia communiter huiusmodi inuentione quis solummodo gestit aliorum laudem comparare.

11. *De Hypocrisis differa.* Est manifestatio propriæ excellentiæ per facta ficta, & falsa. Duplex quidem Hypocrisis vna, qua quis intus vult esse malus, sed vult apparere alii bonus; altera, qua quis vult externè apparere virtuosus, cum non sit. Profectò Hypocrisis semper est peccatum; quia semper mendacium perniciosum est. Mortale quidem erit, si intus vult esse malus, & foris tantum bonus apparere: veniale autem, si aliqua præstet exterius, vt sanctus appareat.

12. *Pertinaciam expende.* Est ostentatio inordinata proprii iudicij. Graue quidem peccatum, quando contra Dei honorem in rebus fidei notabiliter militat; vel proximo graue infert nocumentum. Pœrò in aliis leue peccatum erit Pertinacia.

13. *Discordia quidnam?* Voluntatum est contrarietas. Mortalis erit huiusmodi cordis diuersitas, in graui Dei irreuerentia, vel proximi notabili detrimento. Aliter aut est tantum leuis culpa, aut nulla.

14. *Perge ad Contentionem?* Est pugna verbis, seu scriptis contra perspicuam veritatem. Cùm veritas impugnatur, solo animo disputandi, vt veritas clarior illucescat, nullum peccatum est, modò lege aliqua non sit prohibitum, huiusmodi veritatem afferri in disceptationem. At impugnare perspicuam veritatem animo impugnandi, & contradicendi, est peccatum aut graue, aut leue, iuxta materiæ grauitatem, aut leuitatem.

Tolet. 15. *Inobedientiam expende.* Est inordinata reuuentia mandati Superioris. Adicit *Toletus* non de quacunque inobedientia loquendum, sed de ea, quæ est præcepti transgressio, quia præcipitur. Vt enim obedientia est impletio præcepti quia præcipitur: ita è contrario inobedientia est transgressio præcepti, quia præcipitur. Quæ quidem inobedientia cum contemptus sit, semper peccatum mortale est.

16. *Scio ab aliquibus plures adhuc filias vana gloria adscribi, nempe Curiositatem, Ambitionem, & Presumptionem: (dixerim duas proximas non filias, sed mares aptius vocitari.)* Quidam igitur de Curiositate: Est appetitus sciendi inordinatus. Ad minimum semper est veniale peccatum. Contingit autem mortale esse cum ex curiosa scientia damnum graue proximo

proximo exoritur. v. gr. si secretum graue referetur: aut si cum proprio damno copulatur, v. g. dum Theologiae ignarus, velis res fidei difficillimas cognoscere cum periculo de rebus certissimis dubitandi.

17. *Ambitionem etolue.* Est appetitus inordinatus dignitatum & honorum. Ex genere veniale tantum, ex circumstantia externa mortale delictum, cum appetis dignitatem seu ad damna Reipublicae, seu ad profusorem delinquendi licentiam.

18. *Quidnam denique de Praesumptione dicendum?* Est appetitus ostendendi se illustrem per opera grandia supra propriam vim. Delinquis mortaliter, si cum graui aliorum periculo praesumis, v. g. si artis medicae ignarus aegrotos curandos assumeres: aut ignorans iura, causas susciperes patrocinandas: aut Theologiam moralem non callens, te audiendis confessionibus exponeres: aut imperitus suggestum concionaturus ascenderes.

CAPVT II.

De Auaritia.

19. *Quidnam est Auaritia?* Inordinatus diuitiarum amor. §. 1. Inordinatus quidem amor culpabilis est; non ordinatus, siue ad rectum finem directus. Certè in optandis diuitiis inordinatio nisi coniuncta sit cum iniustitia retinendi, vel auferendi alienum domino inuito: vel cum duritia non subueniendi egeno grauiter inopia laboranti, solummodo venialis est culpa. Secus si aliquod praecipuum violaueris nimio diuitiarum affectu, v. g. si Sacrum diem non obserues.

Auaritia.

20. *Auaritia prolem enumera.* Septem sunt filiae eius, Animi inquietudo, Violentia, Fallacia, Periurium, Fraus, Proditio, & Obduratio cordis. §. 2. *De septem auaritia filiabus.*

21. *Animi inquietudinem expende.* Nimia est sollicitudo, vt diuitiae acquirantur, saepe de iis etiam extra tempus cogitando. Si huiusmodi sollicitudo te à legis custodia repellit, in re graui, graue admisisti delictum: si autem legem leuiter transgrediaris, peccato subiaces veniali.

22. *Violentia quid?* Vim alicui inferre, ad diuitiarum acquisitionem. Si iniuria sit grauis, graue quidem peccatum est; leuis autem iniuria veniali culpa foedat conscientiam.

23. *Dic de Fallacia.* Est verbis mendacibus fraudem agere, ad

284 *Moralis Theologia Tract. II. Peccata,*
ad acquirenda bona. Ex graui fallacia grauis culpa resultat;
leuis autem de leui deceptio.

24. *Periurium quid?* Est addere mendacio iuramentum.
Nunquam non periurium grauissimum delictum est, de quo
supra.

25. *Fraudem expone.* Est reipsa aliquid per dolum auferre.
Si vendidit quis pluris iusto pretio, aut minoris emerit, inter-
ueniente fraude, grauitate aut leuiter delinquit iuxta materiae
quantitatem: si vendidit vnam rem pro alia, aut ignorans
vendente accepit: si nummum adulterinum alteri obrulit,
etiam si ipsemet ab alio bona fide recepisset, fraus proculdubio
grauis aut leuis iuxta materiam reputatur.

26. *Quid est Proditio?* Alium ob pecuniam in discrimen
adducere, siue aliis laedendum offerre, vel iniuste accusare.
Vbi equidem similiter grauis aut leuis culpa materiae sequi-
tur grauitatem, aut leuitatem.

27. *Quidnam denique cordis obduratio?* Durum sese ob pec-
uniaem amorem erga egenos ostendere. Num pauperibus
compassus fueris? Num eos obiurgaueris? Num ab aliis dure
exegeris debita, cum non essent soluendo? Alibi de elec-
mosynae obligatione periculum fiet.

28. *Quodnam vitium auaritia opponitur?* Prodigalitas, cuius
affectu assolet quis bona inutiliter lusibus, ac compota-
tionibus consumere, parentum diuitias male expendere.

CAPVT III.

De Luxuria.

§.1.
Luxu-
ria.

29. *Quidnam Luxuria nomen significat?* Proprie laui-
tiam conuiuiorum, & in vestibus mollitudinem:
seu herbatum vbertatem, feracitatemque arborum ex gleba,
terrarumque pinguedine: siue animantium lasciuam, qua
tripudiant pecudes propter alimenti abundantiam. In praesenti
sumitur pro appetitu, seu actu libidinosae voluptatis
humanae.

§.2.
Filia
Luxuria

30. *Quotnam Luxuriae filiae?* Octo, scilicet, Caecitas men-
tis, Praecipitatio, Inconsideratio, Inconstancia, Amor sui,
Odium Dei, Amor huius mundi, & Horror futuri seculi.

•••
octic.

31. *De mentis caecitate differe.* Caecitas mentis adest, cum
quis adeo addictus est turpitudini, vt mens de caelestibus
minime cogitet.

32. *Practi*

Examen II. De Peccatis Capitalibus. 285

32. *Præcipitatio quid? Ex eadem causa homo sine consilio operatur media non conuenientia adhibens.*

33. *Inconsideratio quid est? In modo delinquere inconsideratè, agens quod statum, aut personam minimè deceat.*

34. *Inconstancia quid? Est in bono proposito ex eodem affectu voluptatum non persistere: aut nunc promittere emendationem, & rursus mox cadere, aut ex levitate in voluptatem velociter currere.*

35. *Amor sui describe: Ille se amat, qui ob corporis voluptates se ipsum finem actionum suarum, & studiorum proponit, non Deum.*

36. *Odiū Dei quid? Lasciuus assolet à rebus diuinis abhorre: imò à Deo, quia carnales prohibet, & punit voluptates.*

37. *De presentis vita affectu? Amor deliciarum ita animum solet afficere, vt quandòque quis gloriæ renunciet, si frui ei præsentis seculo daretur.*

38. *Quid denique de futuri seculi horrore? Voluptati addictus nimis mortem timet, rarò de ipsa lubet cogitare, sæpè malis artibus ad vitæ propagationem vtitur, potiùsque in medicina quàm in Deo fiduciam constituit.*

39. *Num octo prædicti affectus lethalia crimina? Profectò ex his ad intellectum pertinent quatuor actus. Intellectus enim fit ineptus ad considerationem finis boni, dum rapitur ad cogitanda quæ carnis faciunt delectationem; & hæc est cecitas mentis. Rursus fit ineptus ad consultandum de mediis ad finem bonum, & est Præcipitatio, qua homo non curat vt in bonis consilio, ex mentis occupatione in carnalibus. Cæterùm remittitur iudicium, dum non curat, quale sit, quod faciat, & est inconsideratio. Fit hinc debilissimus homo ad exequenda bona apprehensa, & cognita, nec vires habent in eo proposita bona, & est inconstancia. Quæ quidè contra quatuor prudentiæ actus militare videntur. Tunc igitur actus hi sunt mortales, quando finis vltimus in creatura ponitur: aut quando ex inconsideratione, ac præcipitatione aliquod diuinum mandatum prætermittitur. Quatuor reliqui actus ad voluntatem attinent. Rapitur hæc ad volendum quod sensus amat, & finis bonus peruertitur, vnde amor sui exurgit, homine amante, quæ sibi sunt delectabilia; & consequenter odiū Dei ingeneratur, id est, quædam auersio animi à Deo, quæ si perueniat ad plenum consensum, vt odio Deus habeatur, est peccatum grauissimum. Rursus rapitur voluntas erga media, vt ea velit, quæ ad carnis delectationem ordinantur, in surgente*

286 *Moralis Theologiae Tract. II. Peccata,*
insurgente hinc amore seculi huius, & horrore futuri. Hi
quidem actus, si plenus consensus voluntatis, mortalia sunt;
si verò imperfecti quidam actus, & indeliberati, venialia
commissa.

CAPVT IV.

De Ira.

§. 1. 40. *Ira.* **Q**uid est Ira? Appetitus vindictæ inordinatus. Im-
propriè autem appellatur Ira passio appetitus ira-
scibilis, quæ accedit ex bilis excitatione, & furore contra
proximum, quæ quidem solum in vociferationem absque
alicuius damni voluntate prorumpit.

41. *Quàm graue crimen Ira propriè sumpta?* Ex genere suo
mortale, cum inordinatio appetitus circa grauem vindictam
sumendam effrænatur. At hæc inordinatio grauis erit, quan-
do appetimus immeritum grauius punire: seu punire eum
super quem non habemus auctoritatem: seu punire aliquem
non ex iustitiæ zelo, sed ex vindicta, aut graui odio, & de-
siderio damnum inferendi. Ratio est, quia tunc Deo grauis
irrogatur iniuria clamanti: *Mihi vindicta*, & proximo gra-
ue damnum inferitur.

42. *Impropriè autem sumpta quantum est crimen?* Nullam
quidem secundum se; quia est quædam passio naturalis na-
turali impotentia exorta ex naturali obiecto, qua in re ani-
mantia referimus.

§. 2. 43. *Maledi-
stiones.* **Q**uando Ira impropriè sumpta prorumpit in Maledictio-
nes, quòdnam peccatum est? Si maledictiones ore tenus pro-
ferantur absque desiderio executionis in proximo, in quem
iactantur, neque respectu personarum sint grauius con-
tumeliosæ: illa ira impropria solum est peccatum veniale.
Qui tamen ex animo deliberato alium, vel se ipsum maledi-
cit, imprecando sibi, aut alteri graue malum sub ratione ma-
li, cum desiderio, quod eueniat, grauius peccat. Dixi sub ra-
tione mali, quia imprecari malum sub ratione boni, hoc est,
ut inde bonum exoriat, non est peccatum. v. gr. imprecari
ægritudinem corporis peccatori, pro animi salute recuperan-
da. Porro si malum, quod imprecaris, sit leue, etiam si toto
animi affectu desideres, venialis culpa est.

44. *Indica, vndenam dignoscemus, num animo euentus gra-
uis maledictio sit iactata?* Iuxta animorum specialem con-
textum

est interpretandum. Plerumque qui facilis est perturbatus, dum non adest inimicitiae causa, aut odij grauis occasio, etiam si repente sibi videatur concupiisse euentum, non tamen vlllo modo desiderat. v.gr. mater iactat in sibi charum filium grauem maledictionem: videtur sibi mentis perturbatione considerata, ex voluntate locutam esse: at si mox ei obiticias: filium ne vis inferno detrudi? respondebit: Avertat Dominus. Affirmit igitur maledictiones illas, quas contra tibi iniustum, vigente praecipue odij occasione, iactas, plerumque cum intentione euentus exprimi; quae autem in filium, in amicum, in famulum, non tam ex odij affectu, quam ex mentis perturbatione infliguntur, plerumque efficaci euentus desiderio priuari. Vnde plerumque mortalia crimina vitanda spero.

45. Est ne licitum Diabolum maledicere? Peccatum est eum maledicto afficere quo ad naturam bonam quidem; & à Deo factam; propter ipsius culpam & aduersus homines odium, nullum peccatum est Diabolum maledictis vulnerare.

46. Quidnam de maledictionibus in irrationabilis animalia iactatis? Si tales maledictiones in creaturas iactentur, & desiderentur vt creaturis Dei, est blasphemia. Si iactentur, & desiderentur; vt eueniant propter damnum redundans in proximum, est iniustitia grauis quidem, aut leuis iuxta materiae desideratae grauitatem, aut leuitatem. Si verò iactentur, vt illis eueniant neque vt creaturis Dei, neque vt rebus proximi, sed vt entia quaedam sunt, est vanitas, & peccatum solummodo veniale; quia res vana exoptatur, cum rei ratione carenti bonum aut malum secundum se sumptum non conueniat.

47. Filii Ira recensentur Sex adnumero, Indignationem, Tumorem mentis, Contumeliam, Blasphemiam, & Rixam ^{§. 3.} *clamo* ^{ira sex} *filia.*

48. Definitio indignationem Ex ira quis assolet loqui, non dignari, aut nominare nomine proprio, aut aliquod benevolentiae signum exhibere.

49. Tumorem mentis. Tumor mentis tunc adest, cum diutius iram retinco, cogitans modum, & media vindicta.

50. Clamorem. Cum ex ira litigatur, clamores assolent excitari.

51. Blasphemiam. Ex ira conceptae immoderatione aliquando effrenata libertas verba in Deum aut Sanctos efformat; pluuia aut ventis à Deo immissis sub ea formalitate maledictis

288 *Moralis Theologiae Tract. II. Peccata,*
maledicit; infert Deo, aut Sanctis iniuriam eorum imagines
violando.

52. *Contumeliam.* Proximo ex ira feruore verbis contumelia exprimitur inferuntur.

53. *Rixam denique explana.* Rixa illa est, cum facto documentum infertur, lutum proiciendo, vulnerando, &c.

fres 54. *An actus hi venialem culpam excedant?* Ira equidem habet status. Aut enim tantum interius concipitur, aut exterius etiam aliquo signo manifestatur, aut ad opus festinat, in quo vindicta consistit. Indignatio igitur, qua homo indignum reputat proximum sua familiaritate, mortalis est in tribus casibus. 1. Quando adeo prorumpit, vt homo sit peratus proximum non iurare etiam in iis, in quibus ex precepto tenetur. 2. Cum adest interior personae contemptus. 3. Cum scandalum graue exoritur. Extra hosce casus venialis est. Praeterea tumor mentis, seu illa audacia, qua homo insurgere audet ad vindictam, ex qua in mente variae nascuntur cogitationes: erit quidem tam graue peccatum, quam grauis vindicta excogitata. Qua vero parte ira in signo consistit exteriori, tres filiae exoriuntur, Clamor, siue inordinata illa & confusa locutio ex se veniale peccatum, nisi ex scandalo fortasse mortalis fiat: Contumelia, seu iniuriosum verbum graue aut leue iuxta contumeliae grauitatem, aut leuitatem, aut qualitatem personae, quae actatur. De Blasphemia iam dixi. Qua denique parte ira ad opus descendit, habet filiam Rixam, sub qua est bellum, vulnera, & contentiones, quae quidem omnia grauitate iuxta affectum internum, & effectus grauitatem laedent conscientiam, aut venialia erunt.

CAPVT V.

De Gula.

§. 10. 55. *Gula.* **Q**uid est Gula? Appetitus inordinatus cibi, & potus. Inordinatum dixi: quia ordinatus ad sustentandam vitam, virtus est temperantiae, & sobrietatis.

56. *Quodnam peccatum Gula est?* Ex genere suo veniale, etiam si absque vtilitate se quis cibo & potu vsque ad vomitum ingurgitet; nisi ex huiusmodi vomitione grauia salutari incommoda exoriantur. Verum ad consulendum valetudini licet vomitum excitare, cum quis cibo aut potu pergrauiatur.

57. *Licit*

57. Licet ne edere aut bibere, & vomere cibos & potum. vtriusque manducando, & bibendo opera detur? Peccatum id graue reputo; quia contra naturam magna in eo deformitas presentatur.

58. Quando nam Gula peccati mortalis terminos attinget? 1. Quando in ea vltimus hominis finis collocatur. 2. Quando eduntur à lege prohibita. 3. Quando ex cibo & potu graue corpori malum exoritur, vt ægritudo: vel animo, vt peccatum mortale. 4. Quando scandalum exurgit. 5. Quando cibus, quos natura prohibet, quis vescitur, talis est caro humana, aut sanguis.

59. Num aliquando liceat hominem carne aut sanguine humano vesci, aut potari? In necessitate magna quidam exteri asserunt licere. Toletus in magna ægritudine huiusmodi esu aut potu curanda. Ego equidem affirmo sola in extrema necessitate licere. Ducor ipsius naturæ testimonio; non enim canis vel extrema necessitate pressus alium canem absumit. Demus rationali creaturæ egenti remedium, sed extremè quidem egenti solummodo tam formidabilis esca concedatur.

60. Num peccatum mortale sit ebrietas? Sese scienter inebriare vsque ad vsus rationis priuationem, mortale est: vel se amittendæ rationis periculo exponere, etiam si effectus non sequatur: vel alij vinum porrigere, quem scio inebriandum, licet non inebrietate corripiatur. Ratio est, quia voluntariè illi sese magno rationis bono abdicant.

§. 2.
Ebrietas

61. Bibit quis vsque ad satiæatem, ebrietate non prauisâ: delinquit ne grauius? Imò nec leuiter; bona fide sedandæ fici operam dedit; quia accidentalis præter intentionem secuta est ebrietas.

62. Immoderato potu quis nonquidem ebriatur, sed aut dolore capitis laborat, aut capite tentato à vino, non sibi omnino constat, attamen vsus rationis perseverat, quo se nimis potui indulgisse cognoscit: quodnam hoc peccatum? Venialem intemperantiam dixerò; quia absolute rationis vsum non tollit.

63. Licet ne se, vel alium pro salute corporis recuperanda inebriare? Cùm aliud remedium non superest, probabiliter quis licere opinabitur. v.g. si opus sit ad vomitum ciendum: aut si alius potus grauius noceret valetudini: aut si alius liquor non adesset potabilis, vt posset nauiganti accidere; quia tunc aut ægritudini curandæ directè vinum addicitur, aut fici in necessitate prouidendæ; vnde ebrietatis effectus accidentaliter reparatur. Adhuc Toletus tunc licere, quando non timetur Tolet.

T ex

ex ebrietate aliquod malum secuturum, quod assolet ebrietatem comitari. Quam quidem limitationem, tanti viri pace, inutilem iudico; quia cum directè valetudini, consultius cuncta mala sequentia accidentaria reputantur.

64. *Imputantur ne ad culpam ebrio voluntario actus mali tempore ebrietatis effecti?* Si huiusmodi mala prævidit, & adhuc contempnit eorum eventus vino indulgens, proculdubio ipsi sunt actus illi vitio vertendi; secus si directè non fuerit mala illa prævisa. Præcipuè certè delinquit, qui iam iterum in ebrietatem incidisset; & similibus malis dedisset operam.

65. *Quid si mala, qua ab ebriando prævidentur non possint accidissent?* Opinatur *Laymanus* in tali casu haud ebrij culpæ esse vertendum. Contrarium tamen teneo, quia delictum tunc patratur, cum ebriandus prævidit mala probabiliter sequutura, non quando actu eueniunt; quia tunc iam recessit voluntarius actus rationis: ergo siue accidat prævisus actus, siue non, delinquit planè qui se se periculo exposuit, licet accidentaliter haud euenit effectus.

§. 3.
Quin-
que Gu-
la filia.

66. *Gula filia recenset.* Sunt quinque, mentis hebetudo, inepta lætitia, Multiloquium, Scurrilitas, Immunditia.

67. *Defini mentis hebetudinem.* Ex crapula talis assolet stupiditas exoriri, vt confessurus non possit conscientiam discutere, orare, necessaria ediscere, & retinere.

68. *Quid inepta lætitia?* Naniis nimium affici vsque ad lætitiā, cum ex iis non aptè exoritur.

69. *Multiloquium?* Assolet multo indulgens mero, inter pocula de rebus sacris disputare, Principes, aut Superiores carpere.

70. *De scurrilitate quidnam?* Ebrius verbis turpibus vitiosam cantica obscœna profert.

71. *De immunditia denique quid?* Ebrij facillè vacant inmundæ euomitioni. Hinc somnia turpia habent exortum.

72. *Quandònam hi actus mortales sunt, quando autem veniales?* Profectò mentis hebetudo potius pœna est, quàm peccatum; quia ex nimio cibo ac potu ingenium hebetudine laborat. Esset quidem culpabilis hæc hebetudo, si homo aduertenter ita fieret ineptus, vt iis, quæ ex præcepto efficere tenentur, haud posset operam nauare, v.g. si medicus sese aded expleret, vt curandi munus exercere non posset. Inepta lætitia, qua congaudet homo in iis, quæ nullam delectationem assolet ex se excitare, ex genere venialis est, nisi materiæ grauitas mortale efficiat. Multiloquium ex se veniale, nisi sit cum contumeliis prævisis admistum. Porro scurrilitas ad risus prouo

prouocans, si causa delectationis venereæ fiat, mortale peccatum est; si autem solum tendat ad risum prouocandum veniale tantum. Immunditia denique venialis est; quamuis enim quis vsque ad vomitum vescatur, aut bibat, mortale non est, vt diximus, nisi graue malum corporis vel scandalum sequatur; quia ex se vomitio graue incommodum non est.

C A P V T V I.

De Inuidia.

73. **Q**uid est Inuidia? Tristitia de alieno bono, in quantum tale bonum inuidientis excellentiam imminuit. §. 1.
Inuidia.
Ideo inuidere idem est, ac non videre; cupimus enim non videre tam ipsum, cum inuidemus, quam bonum, quod excitat inuidiam.

74. *Quodnam peccatum inuidia?* Mortale ex genere suo, cum bonum, de quo tristamur, est graue: & cum scienter & liberè huiusmodi tristitiæ assensum exhibemus.

75. *Possumus ne sine crimine de alieno bono tritari?* Possumus planè, vel quando videmus ex eo aliqua graua mala prouentura seu Republicæ, seu proximo, seu ipsi bonum possidenti. v. g. si maneat idè in occasione peccandi; tunc enim non tristamur ratione boni, sed ratione mali. Vel cum tristamur, non quia alius tale bonum possideat: sed quia nos illo caremus. Quæ quidem tristitia si circa spiritualia versetur, à Patribus sancta vocatur inuidia.

76. *Quotnam inuidie filia?* Quinque assolent assignari, §. 2.
Quinq;
inuidia
Odium, Surratio, Detractio, Gaudium in aduersis proximi, & in prosperis afflictio.

77. *Odium diffinitas.* Est quo alicui malum volumus ob malum ipsius, & non ob aliquod inde bonum exoriens. filia.

78. *Surrationem?* Qua famam in occulto auferimus.

79. *Detractionem?* Qua in manifesto famam proximi curamus comminuere. De gaudio in aduersis, de afflictione in prosperis adnata est ipsi nomini definitio.

80. *Num hi actus lethales?* Odium quidem graue, quo proximo graue malum cupimus, mortale peccatum est: leue autem veniale. Surratio occulta aut publica detractio iuxta materiae aut grauitatem aut leuitatem graue aut leue crimen erit. Demique gaudium de proximi aduersis graue peccatum est, si malum proximi, de quo gaudemus, est graue,

292 *Moralis Theologiae Tract. II. Peccata,*
& gaudium sit ex rationis consensu. Afflictio autem in prosperis, seu de bonis proximi tristitia est. Invidus equidem duplici afficitur tristitia, vna de bono proximi prout per ipsum propria excellentia videtur imminui, & hæc est ipsa invidia: altera verò consequenti; nam invidus vellet nihil boni proximo illi contingere, & bonum illius saltem desiderio conatur impedire. Quando ergo ei huiusmodi bonum euenit, quia contra inuidi euenit voluntatem, contristatur & hæc tristitia est inuidiæ filia, non ipsa parens. Peccatum igitur hic actus est eo modo, quo gaudium in aduersis iuxta materiæ quantitatem.

CAPVT VII.

De Acedia.

§. 1. *Acedia.* 81. *Quidnam est Acedia?* Fastidium spiritualium rerum, seu tristitia ex eo, quod sint res spirituales. v. gr. si quis doleat, quia sit ad gratiam, ad merita, ad gloriam creatus; aut quis afficiatur tristitia, quod Sacramenta sint gratia, bonorumque spiritualium scaturigo.

82. *Quale hoc peccatum?* Mortale grauissimum. Hinc colligo grauius delinquere, qui vitæ sarcinis ærumnis, deliberatè se non fuisse natum exoptaret, aut potius cum brutis animantibus adnumerari, quàm cæui hominum addici. Tamen si quis tristitia afficeretur, quod opus laboriosum implere teneatur, quod nihilominus exequeretur, mortaliter quidem non delinqueret; quia non tristatur de bono iniuncto, sed de obligatione sibi imposta ex difficilis præcepti obseruatione.

83. *Num directè Acedia charitati opponatur?* Non omnis opponitur; nam si quis tristetur de ieiunio ex gula affectu, videtur directè contra temperantiam delinquere, peccata enim dicuntur illi virtuti opponi, cuius perfectione priuant.

§. 2. *Sex Acediæ filia.* 84. *Prolem Acediæ exponere.* Sex annumero, Desperationem, Pusillanimitatem, Torporem, Malitiam, Rancorem, mentis Euagationem.

85. *Desperatio quid?* Qua homo diffidit se finem supremum consecuturum.

86. *Pusillanimitas?* Est id, quo homo non audet diuina consilia, quæ perfectionis sunt, exequi.

87. *Quid*

Examen II. De Peccatis Capitalibus. 293

87. *Quid est Torpor?* Quo negligit homo seipsum, & facere omittit, quod precepto tenetur.

88. *De Malitia quid?* Malitia est, qua homo odio habet ipsa bona spiritualia in se, quia vellet ea non esse: aut qua hominem poenitet bene fecisse, & impleuisse, qua efficere tenebatur.

89. *Quidnam Rancor?* Est, quo homines, qui ad spiritualia peccatorem inducunt, (v.g. Concionatores) sunt ei fastidio, & eos auersatur.

90. *Quid denique de mentis Euagatione?* Est defectus intentionis, qua rebus spiritualibus exequendis, & exercendis est adhibenda.

91. *Horum actuum exprime grauitatem.* Desperatio equidem peccatum mortale grauissimum est, cum ex consensu rationis fit pleno; quando vero solum est motus quidam imperfectus, veniale est. Pusillanimitas ex se veniale. Torpor quidem graue delictum. Malitia grauius. Rancor autem leuis culpa, nisi graue odium admisceatur, quo proximum graui malo affici desideraret. Euagatio denique mentis notabilis mortale crimen esset, si ex culpabili negligentia exorta. v.g. si aduertenter recitaturus Canonicum Officium ab interna attentione huic operi debita recederes.

CAPVT VIII.

Praxis circa materiam de Peccatis Capitalibus ex Societatis IESV Schola.

92. *Quidnam vana gloria mortale sit crimen?* Respondeo ex Baldello gloriari de peccato mortali, vel ad finem mortaliter malum, mortale esse. §.I. De vana gloria.

93. *Licet ne gloriam & famam ob finem bonum optare?* Toletus asserit licere optare quantum quisque meretur. Bald. Tolet.

94. *An sit ex se peccatum mortale inanis gloria?* Negatiue respondet Toletus. Tolet.

95. *Pradicare, aut Missam celebrare precipue vana gloria causa, quodnam peccatum?* Affirmat Saa vtrumque probabile, Saa. remittitque ad Sylu. verb. *Vana gloria. n. 2. explicationem.*

96. *De Prodigalitate Auaritiae opposita rogarim, an solummodo contra iustitiam militet?* Assero cum Baldello, non solum peccare mortaliter eum, qui Dei legem transgreditur iustitia. §.2. De Aua-

in materia iustitiæ prodigè res alienas consumendo, v. gr. si tutor res pupillorum consumat: sed etiam, quia legem transgreditur in materia charitatis, v. gr. si quis ex prodigalitate uxori & filiis prout debet, providere non possit.

§. 3. 97. *Quando actus illi, qui quidem Luxuriei filia nuncupatur, contra sextum præceptum per se explicitè exurgunt, scio esse lethales: rogo num etiam mortalia crimina sint à sexto abstracti præcepto? Esse planè cum Baldello respondeo, cum scilicet quis per mentis cæcitatem ex affectu Luxuriæ causatam in se, non proponit sibi explicitè Deum, & vitam æternam prout vltimum finem: & per præcipationem rationis, & inconsiderationem non eligit sibi media, ad quæ tenetur ex aliquo præcepto: vel per inconstantiam desistit ab eo, quod tenetur exequi, &c. Profectò quamvis communiter ex huiusmodi vitiis non contingat peccatum mortale, nisi quando occurrat legis transgressio, seu præcepti: potest tamen aliquando contingere, vt graviter delinquatur etiam propter huiusmodi transgressionis periculum. Porrò Reginaldus adiecit rationem, cur hi actus sint lethales, quia scilicet gravia sint impedimenta ad salutem consequendam.*

§. 4. 98. *An indignatio non volentis videre vel audire eum, cui irascitur, sit mortale peccatum? Communiter veniale esse Toletus affirmat.*

§. 5. 99. *Num trïstari de bono alterius, quia mibi proprium bonum diminuit, sit grave commissum? Afferit Suarius ex suo genere esse peccatum invidiæ mortale.*

§. 6. 100. *Est ne mortale, ministrare aegroto cibum, aut potum, ex quo febris augeatur? Minimè; quia ægrotanti grave malum non inferitur: nisi tanta debilitate laboraret, vt levis cibi aut potus immoderatio grave ei nocumentum expressè à ministrante prævium inferret. Sic Lessius.*

§. 7. 101. *Gula indulget nimis venialiter; at ex huiusmodi nimietate prouidet futuram in somnis pollutionem: num sit grave gula ex hoc capite flagitium? Ex Lessio respondeo non esse culpam mortalem, si pollutionem per se non intendam, & per huiusmodi cibum aut potum procurem.*

§. 8. 102. *An comedere, & bibere vsque ad satietatem absque necessitate ob solam voluptatem, sit peccatum? Cum Sanctio negatiuè respondeo, modò non obsit valetudini; quia licitè potest appetitus naturalis suis actibus frui.*

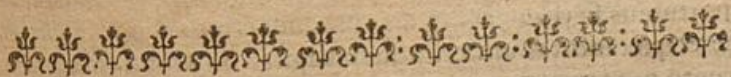
§. 9. 103. *Quantum peccatum est Acedia? Non solum mortale, sed grauissimum; quia est propinquum odio Dei, in quantum scilicet est directè oppositum gaudio charitatis: & de illo*

illo tristatur, & quo ex charitate cum Deo, & ex amicitia Dei est gaudendum.

104. Num possit Acedia esse venialis? Cum Baldello iudico ex indeliberatione posse esse venialem, non autem ex materia leuitate, nisi accipiatur generaliter Acedia pro quacumque tristitia de bono spirituali, & ex quocumque motivo.

105. An circumstantia Acedia sit in Confessione exprimenda? Sentit Baldellus explicandum non esse necessariò: Sacrum omisi ex Acedia; sed sufficere, omisi sacrum, si Acedia generaliter accipiatur, quæ quidem peccatum in aliam speciem non trahit. At id minimè admittendum de Acedia specialiter dicta, quæ charitatis gaudio specialiter opponitur; quando enim adiungitur alteri alicui malitiæ in alia specie, & contra aliquod aliud præceptum, specialiter est in Confessione aperienda. Fateor tamen rarò contingere, vt quis specialiter doleat, ac tristeretur de bono suo spirituali, in quantum est bonum diuinum, & specialiter Acediæ peccato delinquat.

Baldel.
Baldel.

EXAMEN III.

Cuncta peccata Mortalia recenseo pœnitentem instruens, quonaminodo generali Confessione, aut particulari oberam nauare debeat siue generales fidelis obligationes, siue status cuiusuis speciales euoluendo.

Instructio ad Generalem Confessionem.

CAPVT PRIMVM.

De pœnoscendis ante Confessionem.

Vanam in pœnitente dispositio sit necessaria ad Confessionem? Potest hæc ex tribus explorari, scilicet ex dolore, ex proposito, ex integritate Confessionis.

§. I. Dolor, & propositum.

2. Quidnam circa dolorem adnotandum? Affirmo, dolorem aliquem esse necessarium, qui saltem sit attritio cognita, vera quidem, non existimata tantum ita vt excludat voluntatem peccandi, & includat propositum absolutum non peccandi

candi formaliter, vel virtualiter; præterea supernaturalis, & proueniens ex principiis gratiæ, ex aliquo scilicet motiuo diuino & supernaturali.

3. *Quid circa propositum?* Signum sufficiens pro dolore est etiam pro proposito, nisi fortè requiratur particulare propositum ex aliqua restitutione facienda, vel occasione proxima vitanda.

4. *Quidnam denique circa integritatem?* Omnia mortalia crimina tenetur confiteri in particulari, numerum recensendo viginti, v. gr. furta grauiã commisi: vel si certus numerus vestigari non potest, commisi viginti, aut viginti quatuor, &c.

§. 2. *Examinatio cōscientiæ.* 5. *An necessaria ad integritatem Confessionis grauiã examinatio?* Ita planè, vnde qui non accedit ad Confessarium præmissa conscientiæ discussione ita, vt sese periculo exponat prætermittendi aliquod mortale, licet actu omnia aperiat, sacrilegium committit. Id igitur tempus examini exhibendum, quod aliàs graui negotio cuidam impendi deberet, iuxta tempus, memoriam, occasiones, discursum, periculum producendo, aut contrahendo. Vt autem huiusmodi examen opportunius fieri valeat, operæ pretium erit te mente voluere præcipua mortalium criminum capita. In primo enim præcepto peccatum mortale ex genere est, quod versatur circa fidem, spem, & charitatem, Religiones, siue quoad excessum dando cultum indebitum, vt ludæi: auferendo debitum, & tribuendo creaturæ per idololatriam: Magiam, diuinationem, obseruantiam, maleficium: siue quoad defectum committendo sacrilegium circa personas, res, loca sacra. In secundo blasphemia, si pertineat ad Deum, periurium, voti fractio, est peccatum mortale ex genere; In tertio omissio sacri in Festo, vel partis notabilis, vt tertiæ, ieiunij diebus præceptis, Confessionis semel in anno. Communionis in Paschate, solutionis decimarum, Festi ipsius per opera seruilia violatio est peccatum mortale ex genere: huc peccata contra censuras referenda. In quarto non succurrere proximo in necessitate corporali per elemosynam, vel spirituali per correctionem, quando adest cognitio moraliter certa de peccato mortali proximi, & est spes emendationis, & oportunitas personæ, & temporis, est peccatum mortale ex suo genere. Item deficere in honore debito parentibus, & Superioribus eos asperè tractando, spernendo, multa tristitia afficiendo, desiderando iis malum notabile, non succurrendo in necessitate, esset peccatum mortale. In quinto offendere

Examen III. De Peccatis Mortalib. cunctis. 297

dere proximum in vita, vel bonis corporis, est mortale ex genere. In sexto fornicatio, stuprum, incestus, raptus, sacrilegium, vitium contra naturam cum quatuor suis speciebus, mollitie, innaturalitate, Sodomia, bestialitate, quibus addi potest impudicitia, qua quis vacat tactibus libidinosis, absque intentione alterius operis consummati, sunt mortalia ex genere. In septimo lædere proximum in bonis externis, furto, contractu illicito, v. gr. usurario, vel iniusto, est peccatum mortale ex genere. In octavo offendere eum verbis, v. gr. mendacio pernicioso, contumelia, detractione, maledictione, susurratione, irrisione, est peccatum mortale ex genere. Nonum & decimum præceptum ad sextum & septimum reuocatur. Adde his quatuor capitalia peccata in præceptis non comprehensa, scilicet superbia, gula, ira, inuidia. Profectò circa alia præcepta duo præcipuè consideranda sunt; primo vis præcepti ex verbis adiunctis; si enim sit præceptum diuinum, ponderanda sunt verba: nam si significant actionem esse dignam morte, excludere à Regno, esse execrabilem, & similia indicant esse peccatum mortale; secus si verba sint mitiora. Si præceptum sit humanum, tunc consideranda sunt verba, an sint præceptiua, an habeant adiunctam pœnam grauem vt censuram, mortem, amissionem bonorum, exilium. Deniquè si lex scripta non sit, habenda est ratio consuetudinis, traditionis, consensus Doctorum, luminis naturalis. Secundò consideranda est materia præcepti, an sit necessaria ad charitatem Dei, vel proximi: an lædatur virtus necessaria ad salutem, vt Theologicæ virtutes, Religio, Iustitia, &c. An noceat sibi grauius in rebus spiritualibus, vel temporariis. In eiusdem accurati examinis, seu discussionis conscientiæ gratiam mente versanda sunt quæ à peccato mortali excusant. v. gr. leuitas materiæ, vt patet in furto: indeliberatio, defectus rationis inaduertentia: consensus in parte inferiori, id est, rei malæ, vt habet rationem delectabilis, commodi, &c. non in superiori, id est rei malæ, vt cognoscitur esse contra legem Dei, prohibitam, &c. ignorantia probabilis, dispensatio iusta, præsertim in præceptis humanis, & in nonnullis diuinis affirmatiuis, vt voto, iuramento. Demum necessitas, & rationabilis causa, vt in furto, homicidio ex inculpata tutela, obseruantia diei festi, & similibus. Admonuerim excipiendum sextum præceptum, in quo nec sanitatis, nec vitæ necessitas excusari

298 *Moralis Theologia Tract. II. Peccata,*
excusare potest: excipiendum item cultum idoli, periurium,
& si quæ alia similia reperiantur. Igitur post meditationem
criminum lethalium ex copia proxima elige quod deliqu-
eris, additòque numero delictorum & in generali præcepto-
rum decursu & in speciali munerum obligatione sic te accu-
sare procura.

CAPVT II.

*Quonammodo pœnitens proferre debeat crimina
lethalia contra decem Præcepta
Decalogi, & quinque
Ecclesia.*

§. 1. *Manda-
ti primi
praxis.* 6. **C**ontra primum præceptum Decalogi mortalia crimina
Crecente. Quinque modis hoc mandatum de diligen-
do Deo violauit. Primò circa fidem, dubitando, consentien-
do, seu exprimendo aliquo signo aliquid contra ipsam, v. gr.
de providentia Dei, animæ immortalitate, vita futura: ne-
sciendo necessaria ad salutem. Secundò circa spem despera-
ui, præsumpsi, Deum tentauit, spem totam in creatura reposui
toties. Tertiò circa charitatem Deum odio habui ob legem
datam, vel pœnam inferni impositam, &c. non amando ra-
tione debita, tempore debito in tentationis periculo, &c. *Te-
ties.* Quartò circa Religionem non orauit spèciatim mortis
spiritualis, aut grauissimæ necessitatis proximi occasione:
Officium Canonicum omisi in sacris constitutus, aut Bene-
ficiarius: Sacrilegium in personis, in rebus, in locis Sacris
commisi *toties.* Quintò circa vitia opposita Religioni fidem
præstiti verbis, superstitionibus, vanis obseruantis, vsus iis
ad malum, aut bonum finem *toties.*

§. 2. *Manda-
ti secun-
di.* 7. *Quòtnam lethalia peccata contra secundum præceptum
committuntur?* Triplici ratione lethaliter deliquit. Primò cir-
ca blasphemiam in Deum, Sanctos, creaturas blasphemando:
seu tribuendo Deo, quod non habet, seu auferendo, quod ha-
bet: seu tribuendo creaturæ, quod est Dei proprium: seu im-
precando Deo aliquod malum, vel turpia membra propria
vulgando appellatione. Secundò circa iuramentum, menda-
cium cum iuramento protuli: dubitans de veritate: sine in-
tentione faciendi iuramentum emisi. Promisi facere quod
malum erat grauitè, & non facere quod bonum: indiscretè
&

& sine vlla causa ex temeritate iuravi cum peierandi periculo: aliquid graue iuramento firmatum iuste, non executus sum: alium ad falsò iurandum vel in tribunali, vel extra iudicij occasionem induxi: non respondi verè iudici iuste sub iuramento requirenti, *toties*. Tertio, circa Votum, Tardus fui in voto implendo: Promisi quod malum; Fregi in graui materia *toties*.

8. *Aperi e nra tertium praeceptum graua delicta. Qua-* §. 3.
tuor modis fui transgressor. Primò totam Missam seu par- *Mandati*
tem notabilem sine causa omisi in festis: vel cum magna *tertij.*
distraczione voluntaria quidem confabulatus sum: vel causa
extitit alios ad Missam audiendam non accedere. Secundò
opus seruile, vel aliud prohibitum in festis per tempus no-
tabile duarum vel trium horarum per me, vel aliis sum exe-
cutus. Tertio, Quadragesimæ diebus, aut Vigiliis, aut qua-
tuor Temporibus non ieiunavi, vel carnem diebus prohibi-
tis absumpsi: Confessionis annuæ, Communionis, & solutio-
nis Decimarum praecepta transgressus sum, *toties*. Quarto,
excommunicatus in Diuinis participavi: alicui censuræ lu-
bens grauem subieci occasionem, & Ecclesiae grauiissima qui-
dem flagella contempsi *toties*.

9. *Quot modis quartum praeceptum mortaliter leditur? Sex.* §. 4.
Primò, circa proximi dilectionem generalem; inimicis signa *Mandati*
communis non exhibui: non remisi iniuriam: pacem ne- *quarti.*
gaui *toties*. Secundò, circa beneficentiam corporalem, in ne-
cessitate extrema, vel graui eleemosynam non egi. Tertio
circa spiritualem eleemosynam, fratrem de peccato mortali
cum adesset spes emendationis, personæ & temporis oppor-
tunitas, corrigere pratermissi. Quarto circa obligationem
filiorum erga parentes, non subueni parenti in necessitate:
non impleui testamentum, & legata: Maledixi, percussi,
optaui mortem: non obediui in rebus grauibus ad guber-
nationem domus, ad bonos mores, & salutem animi perti-
nentibus *toties*. Quintò circa obligationem parentum erga
filios, non curavi, vt sciant necessaria ad salutem: permisi
eos malè viuere, vel malum exemplum præbui ex aduertentia
grauiis damni exoritur *toties*. Sextò circa obligationem
conjugatorum, graui iniuria vxorem affeci, percussi non
leuiter, debitum abnegavi, &c. Non obediui viro in spe-
ctantibus grauius ad bonos mores, & familiae gubernatio-
nem. Non reddidi debitum, aut causam malitiosè exhibui,
vt vir immoderato impetu blasphemaret, iuraret, maledice-
ret *toties*.

§.5. 10. *Contra quintum præceptum quòtnam peccandi mortali-
Mādātī liter modi? Quinque modis offendi. Primò enim optaui mi-
quinti. hi, aut aliis mortem, vulnera, infamiam, graue malum: Ga-
uisus fui de morte patris, fratrisve ex odio & inuidia: Mo-
rosè delectatus sum de vindicta, aut de aliorum prosperitate
gravi inuidia dolui toties. Secundò protuli minas, graues
contumelias, conuicia ex iracundia toties. Tertiò, occidi in-
iustè, mutilaui, vulneraui, torfi: Mater infantem in lecto cul-
pabiliter oppressi, vel causa extiti abortus, vel in me, aut in
alia procurauit toties. Quartò ad aliquid prædictorum coop-
eratus sum. Quintò, aliorum scandali, mortis scilicet spiri-
tualis causam exhibui, v.gr. inducendo ad peccatum, vel pu-
blicè delinquendo toties.*

§.6. 11. *Contra sextum præceptum quot modis delinquitur lethali-
Mādātī liter? Septem quidem deliqui. Primò, habui turpes cogita-
sexti. tiones cum consensu ex obiectu solutæ, nuptæ, sacrae, con-
sanguineæ, affinis, spiritualis necessitudinis, nefandæ mali-
tiæ, bestialitatis, sine speciali obiecto: aut morosè accepi de-
lectationem, aut verbis simul inhonestis, aspectibus, tactibus,
libidinosi intercedentibus cum hoc, aut cum illa, huius, vel
illius status toties. Secundò, fœminam cognoui solutam, vir-
ginem renuentem, conjugatam, consanguineam, sacram, aut
intra vas, aut extra toties. Tertiò, contra naturam fruius
sum voluptate, seu mollitie, seu Sodomia, seu bestialitate,
seu impudicitia, seu pollutionem voluntariam patièdo in
vigilia cum speciali obiectu iuxta prædicta: aut dedi vo-
luntariè pollutioni nocturnæ causam. Quartò, oscula lasciu-
ua, aut amplexus intuli: Tactus sine pollutione mecum, aut
cum alio, siue inuicem, siue non, habui: Gulæ grauitèr in-
dulsi, ex qua luxuria: Ebrietatem sectatus sum cum nota-
bili futuro damno præuiso, mei scilicet, vel alterius, aut
præcepti violatione toties. Quintò diu insecutus sum fœmi-
nam, perueni ad verba, seu literas amatorias, munera ex pra-
uo fine, tactus; Ornatu, musica, & aliis vsus sum ad finem pla-
cendi, & ad carnalem voluptatem prouocandi toties. Sextò,
lectione librorum impudicorum me prouocauit, optaui ab
aliis concupisci: me de huiusmodi peccatis iactaui aut falsò,
aut verè cum delectatione toties. Septimò petui à coninge-
debitum cum impedimento affinitatis, cognationis spiritua-
lis, voti castitatis, periculo abortus, effundendi semen extra
vas toties.*

§.7. 12. *Indica modos grauitèr violandi septimum præceptum.
Mādātī Quinque modis deliqui. Primò circa furtum, in notabili
septimi. quantitate*

Examen III. De Peccatis Mortalib. cunctis. 301

quantitate furatus sum, etiam à propriis parentibus inuitis: graue intuli damnum: Iustus, & potens non restitui: bona naufragantium vsurpau, & apud mare latrocinatus sum *toties*. Secundò circa merces fraudibus in emptione & venditione vsus sum, seu pretio, seu re, seu pondere, seu mensura, seu numero: emi rem alienam scienter *toties*. Tertio circa vsuras, vsus sum his in mutuo, in emptione anticipata, vel dilata solutione, in cambiis, societatibus; censibus *toties*. Quarto circa fraudem in ludo, cum personis inhabilibus, inaequalibus, quoad artem lusoriam importunis precibus inductis, aut minis ludum iniij *toties*. Quintò circa animum aliena furandi, retinui cum damno domini res alienas, ^{casu} sed cum iniuria proximi concupiui: modis dictis cooperatus sum; rem inuentam pretiosam, non prius facta domini propriij inquisitione, mihi accommodaui *toties*.

13. Quidnam de grauib. delictis contra octauum præceptum adijciendum? Sex modis hoc præceptum mortaliter §. 8.
Mādat.
octau. violau. Primò, iniuriam grauem intuli in iudicio iudex, reus, testis, aduocatus, procurator, tabellio, &c. *toties*. Secundò mendacium perniciosum protuli: detraxi vel ex falsi alicuius impositione, vel veri occulti, quod infamat grauiter manifestatione: infamaui ex loquacitate: retuli aliorum mala animo infamandi: vel audiui, & cooperatus sum infamationi *toties*. Tertio, releuaui graue secretum absque iusta causa: litteras alienas cum graui inconuenienti aperui *toties*. Quarto, circa susurrationem, seminaui discordias graues, aut irrisi animo confundendi *toties*. Quintò, maledixi, animo quidem, vt graue malum eueniat hominibus seu immediate ipsos ^{percuterem}, suae mediate in animantibus, &c. *toties*. Sextò, temerarium iudicium in re graui admisi, aut cum graui proximi iniuria suspicatus sum: leuia quidem alterius aperui peccata, sed quæ ob personæ autoritatem grauis detractionis locum obtinuit *toties*.
Quorum reuelatio.

Peccata mortalia Principum supremorum.

14. **I**N speciale quidem pœnitentium leuamen, vniuersa præterea Christiana Reipublica lethalia crimina, quæ cum munerum, seu dignitatum, seu officiorum administrationem assulent perpetrari, recensere operæ pretium duxi. Quapropter singulare periculum agens ostendas precor quonammodo se debet Princeps supremus de mortalibus criminibus accusare? Num Præsulis summi delicta memorabimus? Profectò suprema Ecclesiæ potestas haud est fragilitatis humanæ incutanda, quare nulla Papæ exprimam crimina; Sanctissimus enim Ecclesiæ vertex sanctissimis operibus operam dabit, si autem aliquid humanitati indulserit, sapientissimus ille muneris tanti onera minimè ignorabit.

15. *Regum igitur, ac supremorum Principum accusationem pretende.* Ita propria bona dissipauit, vt aliena aggressus fuerim vsurpare, subditos nimium molestis tributis aggrauando, debita non soluendo: ingentem vim auri & argenti subditorum iniuria accumulauit: ob culpabilem præuisam incuriam imminentem famem retardare non curauit: cum nimia desidia Regni securitati prouidi: leges pœnales non in delictorum repressionem, sed in subditorum expilationem indixit: mihi addicendo subditorum diuitias, tributa sine publica necessitate meis superfluis vsibus deseruitura stabiliri: de nouo subditos seruituti addixit, vt agros excolant sine mercede: morti deputati, aut graui supplicio ciuem inauditum, grauißima haud intercedente causa: Regni, aut dominiij propagandi causa bella iniuste commouit: ob meam voluntariam incuriam vitia ciues commaculant, iustitiæ causa sine patrocinio: leges Ecclesiasticæ immunitati repugnantes præscripsit: Officia muniæque pro tam sublimi pretio commutauit, vt ministri fuerint expilandis ciuibus operam nauaturi: aduertenter iudices indoctos creauit: vel cognita post modum eorum insufficientia, non illicò amouit: prius quam fiat inquisitio de domino bonorum naufragij, mihi ea accommodauit: beneficiorum patronus præsentauit indignos.

Toties.

CAPVT IV.

Peccata mortalia Ecclesiasticorum.

16. **G**raua Episcopi crimina aperias. Ambiu Episcopa- §. 1.
Episcopi
praxis.
 tres menses consecrationem non accepi, longoque temporis
 interuallo sine ipsa perstiti, vltra tres menses sine iusta causa
 abfui: (causas iustas Toletus lib. 5. c. 3. expendit:) longo tem-
 pore elapso, Sacramenta Ordinis, & Confirmationis non ab-
 solui, nec chrisma consecraui: aliquem ad sacros Ordines
 admisi scandalosum, seu insufficientem, seu ei litteras dimis-
 sorias dedi alibi initiando: beneficia indignis prorsus con-
 tuli, dignis abiectis: cum valde necessarium esset Parocho-
 rum concilium, ad grauissimas Diœcesis causas, non coëgi:
 per me, aut per alium idoneum gregem non inuisi: bono spi-
 rituali subditorum non prouidi assignando Vicarios, mini-
 strôsque vtrique foro peritos: Sacros Canones mea in Dice-
 cesi obseruari contra iuramentum neglexi: immoderatis
 actionibus subditos ad scandalum graue traxi: ex redditibus
 Ecclesiæ pauperum non vbertim egestati occurri: Ecclesia-
 stica bona profanitati addixi: potens subditos discordes ad
 pacem allicere, cum graui incommodo Reipublicæ neglexi:
 iura Capituli vsurpau: non coëgi Parochos suis in Ecclesiis
 vltra præscriptum absentia terminum residere: impotens à
 casibus Papæ referuatis absolui: Ecclesiam à tributorum se-
 cularium inuasi: vitiorum Reipublicæ extir-
 pationi operam non nauau: *toties.*

17. *Quando Parochus grauiter delinquit?* Sine iusta licen- §. 2.
Parochi.
 tia à grege abfui: Sacramenta petentibus non administraui,
 præcipuè ægrotis in periculo constitutis: munus indignus
 suscepi: intra tres menses à possessione non sum professus
 fidem: aut luxurie, aut auaritiæ publico affectu ad scanda-
 lum graue subditos attuli: *toties.*

18. *Confessarius quando am mortaliter peccet?* Sine facul- §. 3.
Confes-
sary.
 tate Ordinarij manus exercui: me omnino insufficientem
 agnosco, præcipuè cum mercatores, aut reos plurimis gra-
 uatos facinoribus ad tribunal admitto, vel idiotas, quos exa-
 minare non norim: à pœnitente non quaesui quidquid ad ple-
 nam conscientia disquisitionem erat necessarium: indisposi-
 tum externa specie ad contritionem antequam absoluerem,
 non excitau: dubitans Doctos non adij, per me solummodo
 in suffi

insufficiens: Confessionis sigillum perfregi: notabiliter ac culpabiliter negligens, aut imprudens fui circa imponendam poenitenti satisfactionem, plus quidem ex affectu, quam ex causa: in Confessione, aut proximè ante vel post foeminam ad inhonestos actus prouocauit: vel extra Confessionem simulando illam in loco confessionibus audiendis deputato grauiam libidinosam uerba permiscui: post exauditam confessionis partem, haud perfecto iudicio recessi, poenitentem sine necessitate cogens rursus alteri confessario crimina manifestare: poenitentem de restitutionis obligatione, vel de proxima occasione dimissione necessaria non mouit *toties.*

§.4.
Clerici.

19. *Clerici grauiam crimina proferas.* Sacros Ordines Latinae linguae ignarus suscepi: ad Presbyterorum ascendi sine materiae saltem & formae Sacramentorum cognitione: Simoniace ordinatus sum, aut à Simoniaco Praelato notorio: illegitimus sine dispensatione, publica infamia affectus, aut sine arate legitima, aut per saltum, & raptum, aut suspensus, aut excommunicatus, aut in mortali existens, aut irregularis Sacris sum initiatus: aliqua alligatus censura Sacrum Ordinis ministerium exercui: mortalis criminis reus feci Sacrum: vestes statui indecentes, vel cum graui scandalo pretiosas indui: despexi tonsuram praeferre Clericalem: Medicum, Aduocatum, Procuratorem absque licentia egi: indecens officium exercui, v.g. Mercatoris: Prophanam Comediam recitandam prophanè quidem operam adhibui: solemniter obtuli Sacrificium, aut actum Ordinis exercui vestibibus indecoris: Canonicum Officium (aut Horas Deiparae ligatus obligatione obpensionem) non recitauit, aut integram Horam omisi, aut Horarum, aut totius Officij partem notabilem: consultò attentionem à verbis auerti, vel à verborum abstractus sum expressione: non ieiunius celebraui, aut loco, & tempore non competenti, aut sine ara, vel ea quidem aded fracta, vt consecrationem amisisset; videlicet parte integra Calicem & hostiam non capiente: plusquam semel in die celebrationi dedi operam cum dies non esset Natalitiuus, aut aliqua in Prouincia Defunctorum fidelium solemnè: vino vsus sum non vino ad consecrationem: culpabiliter sanguis profusus, aut particula proiecta est: domi scandalosum ludum foui, aut foeminam, dando iustam scandalo occasionem: nimiam comotationi indulsit: venationi ferarum prohibito strepitu vacauit, Missarum obligationem diu distuli: duplicem eleemosynam, vna sufficiente, accepi: non debite applicauit *toties.*

20. *Quid*

10. *Quid de Beneficiario?* Muneris graues obligationes
neglexi: excommunicatus, aut suspensus fructus Beneficij
percepti, dum possem ex patrimonio sustentari: simoniacè
Beneficium obtinui: pauperibus non distribui excessus post
congruam sustentationem, cum tenerer subuenire: absens
distributiones Ecclesiae obtinui, licet ex sociorum consensu,
cum id à Tridentino prohibeatur: Amassae bonorum Eccle-
siasticorum feci donationem: elegi, aut praesentavi Benefi-
cio, seu Praebendae indignum; vel ex oppositoribus haud
digniore designaui: bona Ecclesiastica vsibus prophanis
legato addixi *toties.*

§. 5.
Benefi-
ciarij.

CAPVT V.

De Peccatis grauibus Regularium.

21. *Regularis vir quando non mortaliter delinquit?* Re-
ligionem ingressus fui, parentibus nimium desola-
tis, magna in egestate constitutis, à qua ipse eripere potui:
non aperui aegritudinem habitualement sociis contagium alla-
tura, aut me ministrum minimè idoneum Religioni saltem
reddituram ingrediens Religionem, aut ante professionem:
aliquod impedimentum à Religione me excludens obtinui:
professus, omninò Religionis constitutiones obseruare con-
tempsi, nec curavi vim inferre desidia ad perfectionem eni-
tendo: bona contra votum paupertatis in re graui sine fa-
cultate retinui: rebus illicitis, (ad quas facultas non valet)
impendi: prohibitus meis constitutionibus stipendium pro
ministerio admisi, scandalo praecipuè subsecuto: è monaste-
rio, aut socio aliquid in materia graui surripui: aliquid tan-
quam proprium Praelati dispositioni liberae non subiiciens
posse: pretio exhibito ad Praelaturam suffragia compara-
ui: eligendum curavi indignum: sextum praecipuum trans-
gressus sum adiciens voti castitatis circumstantiam aut so-
lemniter, aut simpliciter emissi: obedientiae praecipuum per-
fregi: ex formali conceptu non obedi, etiamsi praeci-
puum non adhiberetur: ex officio suggestum concionaturus
ascendi sine ordinarij licentia: siue sine Praelati exposi-
tione: contra expressam Praelati prohibitionem, siue sine
ordinarij facultate confessiones audiui: ex propria Reli-
gione ad alteram, non obstantibus censuris, transire at-
tentavi: occasionem, seu causam consultò exhibui, uti à

§. 1.
Regula-
rium
praxis.

v Religio

Religione deturbarer, tanquam à correctione alienus: sine causa in Societate I B S V dimissorias l teras obtinere curam aliquem casum eorum, qui à iure assignantur Religiosis obseruandi, perfregi: (hocce casus *2201. rom. 1. lib. 12. cap. 13. quæ. 5.* recenfer:) Professus Choro addictus Canonicum Officium non persolui *10 ies.*

§. 2.
*Monia-
lium.*

22. *Qua d' autem grauius Moriales delinquant?* Cubile aut supellectilia, aut quoduis aliud, quod Prælatus tollere non posset, habui: à Monasterio accipiens necessaria, grauius aliquid sine licentia accepi: aut obta ad necessaria subsidia facultate, illicitis pecuniam impendi: à socia rem grauis momenti eripui: Abbatissa cum essem, Monast. rj retus malè distribui, mihi vsurpau: scandalosè amasum habui: inij vltro citroque periculosam amicitiam: alterius monialis iniquæ locutioni cum Religioso aut seculari subsidium addixi: libidinem sociæ operui, ei auxilium, aut consilium offerens: inordinatum cum sociâ moniali, aut seculari foui amorem: Prælatæ procaciter respondi, *Nob.* cum iustum esset quod imperaret: Prælato inquirente de aliquo delicto, operui illud, cum tenerer exponere: extra Chorum officium Canonicum post professionem non recitavi, vbi ex consuetudine obligata essem: tempore electionis discordiæ iniustæ auxilium exhibui: immeritam elegi discordias inter sorores seminavi: prophanis vestibus vsa sum, & prohibitum, aut indecentem habitum introduxi: clausuræ transilij terminos: Ostiaria alicui illicite cooperata sum: sine necessitate aliquem ad claustra admisi: me facilem agnoscens circa sociarum custodiam, ostij curam admisi, cum mihi adiunctum fuit ministerium ad placitum *tot ies.*

§. 3.
*Religio-
forum
Milita-
rium.*

23. *Quidnam de Religiosorum Militarium grauius transgressionibus?* Mediis prohibitis, falsis instrumentis subornatione testium Equestrem Ordinem inij: Professionem emisi sine intentione præstandi promissa: votum violau, aut vouisse me dolens, vitam omnino secularem statui: probationibus aliquibus incumbens, terminum sine necessitate protuli, plus expensarum accipiens, quam par erat: sine dispensatione Papæ sacris sum initiatus, Presbyteratu quidem ex facto Ordine cum Militia non congruente: sine urgente causa Ciucem Equestri Ordinis signum manifestè non protuli: præceptum graue Prælati ad mortale obligans violau: Ad tribunal iudiciale Equitem aliquem D. Iacobi, aut Alcantara, aut Calatrauz indebitè vocau, aut à proprio iudice propriam

priam causam alieno tribunali addixi, cum iuste aliquid mihi precipiebatur, aut iusta animaverfione afficiebat: Privilegiis graubus Ordinis renunciaui: Eques vel Sacerdos, seu Commendatarius admonitus defensionem Ordinis contra Obedientiae praecipuum operam non impendi: votum conjugalis castitatis violauit: Religiosus quidem, sed non coniugatus quodlibet graue contra votum perpetravi: vxorem absque licentia, ac sine epikeia duxi, scandalo, aut inconuenienti graui oborto: vouens paupertatem, obseruandi voti non habui intentionem: annis singulis bonorum patrimonialium, quae possideo, inuentarium Magistro Ordinis non praesentavi, aut praesentari curavi: Prouinciae Priori mei Commendati decimas non persolui: Frater contra praecipuum Obedientiae processioni Corporis CHRISTI non interfui: (modò non sit vsu abrogatum:) Duellum Eques admisi: violentas manus cuiuslibet aut Equiti, aut Clerico S. Iacobi, Alcantarae, Calatrauae, aut Montefae imposui: Commendatarius, seu Commendati administrator cum sim, ex Ordinis intentione ter in anno elemosynam non feci: Privilegiorum receptor, aut Commendatarius instrumenta publica non recepi, & custodiui contra Obedientiae praecipuum

101165.

CAPVT VI.

De Peccatis Mortalibus secularis Communitatis, scilicet Collegij, Vniuersitatis, &c.

24. **Q**uanam graua crimina Togatorum, seu Collegij alumnorum secularis? Cognoscens me statuti Collegij requisitas qualitates non habere, scienter togam consecui, Collegium ini: vt admitterer titulo paupertatis, bonis renunciaui, quae possidebam cum recuperationis pacto: subornationibus vsus sum iniuste ad cathedrae consecutionem, non quidem ad iniustam vim, seu vexationem propulsandam: graue intuli bonis, quae administro, damnum in oppositionibus falsa, aut leuia quidem, quae Cathedram oppositores amiserunt, eis imputaui: vt ad me allicerem auditores, alterius Magistri aut oppositoris defectus falso euulgaui, aut veros celandos aperui: ex oppositoribus Collegij minus dignum, & idoneum admisi, vt Nationis consulerem af-

§. I. Togatorum pra-

fectui, eo reiecto, cui ex iustitia toga debebatur: cum scandalo foui Nationum discordias: alicuius prouocavi, ut contrariis, eorumque patronis iniustitiam inferrent: aliquid contra iuramentum praestitum gessi, aut contra statutum poenam: elegi ad togam indignum planè: in animi preparatione adfui, ut uouerem contra aduersae ditionis votum iustum, vel iniustum: curavi fieri statuta bono communi aduersantia ob commoditatem propriam: Capellæ secreta contra iuramentum aperui *toties.*

§. 2. *Magistrorum.* 25. *Quid si Magisterio fruuntur?* Docturus alios nimis me desidem exhibui circa literarum studium, unde graue discipulis damnum obortum: in discipulorum conspectu scandalosè degi, prauis quidem actionibus meis in discipulorum effrenationem influentibus *toties.*

§. 3. *Scholasticorum.* *Quandònam Scholasticus grauitè delinquit?* Cum iuramento discursus alterius aut falsò, aut non cum bona fide confirmaui: postquam fui matriculae addictus, iuramento exhibito Rectori non obtemperavi, cum sub poena praestitum imperaret: omnino ab studio recessi paternorum bonorum dissipator: suffragium vendidi iustum: iniuste suffragium adhibui non merito, aut merito quidem, sed plus merito relicto oppositore *toties.*

CAPUT VII.

De Peccatis grauibus Regiminis Urbium.

§. 1. *Magistratum praxis.* 26. *Quanam sunt grauia Pratoris, aut Magistratus criminalis?* Publica officia sine auctoritate vendidi: magna munera à ministris Reipublicae accepi: indignis officia publica in damnum commune contuli: deses nimium fui circa ministrorum correctionem, ne iniustitia pauperibus inferretur: non praecavi aut assistentia, aut commissione, ne officinis publicis scandala, rixae, homicidia exorirentur: pretia ciborum non moderaui, aut corruptos cibos non reprobauit graue quidem damnum illaturos: carcerem non inuisi, ut grauis vexatio uinctis non adderetur ob lucrum Praepositi, peccataque propulsarentur, ablegatis mulierculis, &c. Omisi etiam inuisere publica hospitia, ubi mulieres profligatae assolent habitationem grauissimo incommodo collocare: ex Vrbe non deturbauit vagos inferentes Reipublicae nocumentum: peccata

cara publica non puniui, ludos prohibitos non propulsaui: non consului utilitati pauperum, dum ^{non} curaravi milites iuste distribui ita inter ciues, vt pauperes leuamine donarentur: die festo actum iudicarium feci, pietate, aut necessitate minime cogente: pœnam ciuilem, aut criminalem, quam debebam imponere, prætermisi: contra iuramentum aliquid graue præstiti, aut omisi: in senatu non repressi eos, qui propria passioni, non iustitiæ suffragabantur; nec prohibui senatores propriis Urbium vtentes, vexantes pauperes, à publicis horreis frumentum auferentes, aut soluentes debitoribus: haud curavi horrei publici triticum pauperibus distribui: aut eos, graui oborto incommodo, non breui temporis interstitio iudicatos emisi; non repressi, aut puniui famulos, seu ministros, qui vel ingressum ad tribunal vendunt litiganti: Ad-uocatum egi ipsa in causa, cuius fui iudex: reum interrogauit quod non poteram, nec reus debebat respondere: graui dubio oppressus doctos non adij: assessorem adhibui sine graui causa litigantium expensis: prætextu matrimonij exquirendi, sceminam ad domum propriam, ad vsum prauum adduxi, seu ad illius domum diueri: in sententia ferenda aliquam ambiguam clausulam consultò adieci, vnde graue incommodum alicui prouenit *toties*.

27. *Quosnam Senatores reos grauis criminis æstimas?* Graues ciuitatis leges nec calleo, nec custodio: ad Curiam Re- §. 2.
giam ad negotia mihi & Reipublicæ communia contra *Senato-*
rit. 3. lib. 7. rec. p. Reipublicæ expensis me contuli: curam ris.
defensionis communi non impendi, vim potentium non frangens, cum possem; vnde graua Vrbi incommoda obuenerunt, suffragium dedi iustitiæ grauiter nocenti: Officia publica graui nocimento oborto, indignis exhiberi curavi: cum tenerer, publica crimina abolere neglexi: consultò à Senatu abfui, cum Reipublicæ causa gereretur, ob huiusmodi quidem absentiam graui malo exorto: communibus in distributionibus sumptuum, aut gabellarum æquitatem non seruaui, grauiter hos aggrauans, vt illos possem subleuare: Reipublicæ bona in graui quantitate vsurpauit, retinuit: cum ex officio deberem, non curavi de ponderum, de mensurarum æquitate: pretium accepi pro publicorum munerum assignatione, cum gratis deberem idoneos Reipublicæ ministros addicere: in suffragiis proferendis iniustam in re graui causam defendi, quia aduersarius Senator contrarium asserbat: Magistratum impediui, ne flagitiosos supplicio afficeret, graui inde damno excitato: effeci, aut permisi meos

famulos potiores forti cibos emere, vt carius vendant, quam emtores à primo vendente acciperent: Senatus arcanum re in graui violari non fugi, vnde rursus Senatores non audent liberè suam mentem depromere: accepta ad emendum triticum pecunia, non emi: aut ex horreo publico triticum abstuli, nec restitui, cum pauperibus necessarium esset: elemosynas publicas pauperibus veris non erogavi, sed famulis, aut consanguineis haud pauperie laborantibus: crimine venatorum, aut aliorum officialium grauia quidem dissimulaui, vt gratos mihi tributarios haberem: cum consanguinei, aut amici causa iniusta in Senatu geritur, consultò à congregatione abstinui, ne contradicere cogere: munia onerosa iis iungi curavi: quos odio prosequerbar: emi publici muneris occasione pretio minori, quam æquum erat, & maiori vendidi: reges prohibitis pascuis introduxi, graui damno oborto: aliis propria onera, aut propinquorum graui iniuria imposui *toties.*

§. 3. *Scriba* 28. *Quando delinquit mortaliter Scriba senatus?* Iuramentum de munere rectè gerendo, arcanòque custodiendo violauit: plus pretij graui soluentium incommodo acquisiuit, quam ex taxa debebatur: ignorauit constitutiones capitulares, regalia instrumenta bonæ negotiorum expeditioni necessaria: mea incuria, seu iniquitate regij reditus, aut Reipublicæ grauiter imminuuntur, cum traduntur emptoribus: suppressi petitiones inimici, graui damno secuto, vt perlegat amici codicillum: tributarium aliquem aboleui à matricula, regij iniuria patrimonij: non curavi, vt transgressores Constitutionum punirentur, quia amici, aut propinqui: constitutiones quidem operiendo, quas manifestavi, vt inimici supplicio afficerentur *toties.*

CAPVT VIII.

De Peccatis Mortalibus quorundam Ministeriorum Reipublicæ.

§. 1. *Tutoris* 29. *Utrum graua expendi peccata.* In re graui iuramentum factum violauit: inuentarium non illico bonorum pupilli construxi, graui damno accedente: dedi pupillo plus nummorum, quam ad recreationem iustam opus erat, sine iudicis auctoritate graui patrimonij iniuria: non curavi pupillum bonis moribus educari: decimam accipiens, debito

Examen III. De Peccatis Mortalib. cunctis. 311

debito tempore fructus non vendidi, graui incommodo exorto: aut vt proprio commo lo confulerem, in tempus im-
portunum fructus referuau: (quo tempore debeant vendi-
tioni exponi, docet Molina tom. 1. disp. 224.) Reditus patri-
monij lucratiōi non tradidi, vnde augeri deberent: aut de-
bita liquida non comparau: bona alumni mihi propria
emi auctoritate, aut ad lucrum accepi rectitudine non
seruata, iuxta communem æstimationem: bonorum pupilli
rationem cum solutione non exhibui graui eius iniuria: exe-
gi ab alumno, dum sub mea potestate, vt mihi donaret graue
aliquod bonum: lites iniustas excitau, ob indebitam bono-
rum acquisitionem toties.

30. Quid de grauib. Testamentarij culpis? Post annum
distuli testamenti executionem: curau prius legata gratiosa
impleri, deficiente fortasse pecunia ad debita soluenda: le-
gata gratiosa non solui, cum possem, cogens acceptos in-
iuste insumere, ob acquisitionem mea notabili negligentia
vendita non fuere bona defuncti: distuli planè emptionem
vt postea mihi minori pretio valerem acquirere: mea iniuria
fructus perire: viduam & pupillos, cum deberem, ali non cu-
raui: pro Missis offerendis aliquid assignatæ elemosynæ ab-
stuli, seu Sacerdotis iniuria, seu defuncti, cum adfit pericu-
lum ne non integrè satisfiat obligationi: cum deberem Pas-
chatis v. gr. instantia elemosynam erogare, nimium distuli
propriū curans emolumentum, aut pauperibus graue in-
commodum afferens toties.

31. Prepositi ararij quandonam le:haliter delinquant? Vt
soluerem quod debebam, & moneta, qua eram obligatas,
pretium exegi pro debito præstando nihil accipere debens,
nisi mihi gratuito, & sine vlla exactione, aut obligationis
respectu traderetur: anticipata solutione, ab hoc recipi mu-
nus, dum alteri, cui debetur ideo suo tempore non solui: so-
lutionem vili effeci moneta, quam argentea debebam, haud
prelij addito excessu: vsuram committens aliquid percepi,
vt præstarem inducias debitori, cum ideo specialiter alteri
creditori non possem debito tempore satisfacere: cum num-
mi non sufficerent singulis creditoribus: haud solui vnicui-
que pro rata; sed vni, aut alteri solummodo in integram alio-
rum iniuria, aut proprio commo, accipiens scilicet pre-
tio pro beneficio: instrumenta seu litteras decretæ pecuniæ
reieci iniuste, aut admittere tardau, graui incommodo cre-
ditoris toties.

32. De Regalis patrimoniij Administratore quid adiciis? patrimo-
V 4 Ministros nij.

§. 2.
Testa-
mentarij.
legatarios
iniustos sumptu
facere

§. 3.
Prepositi
ararij.

prelij

§. 4.
Admini-
stratoris
Regalis

Ministros idoneos, ac fideles non assignaui, graui quidem incommodo aut regalium prouentuum, aut agricolarum, vel eorum, à quibus exiguntur: ob assignationem horumce ministrorum mercedem accipi, ipsis pauperes expilaturis, ut pretium datum pro munere recipere valeant: ab Ecclesiasticis exegi, haud seruata eorum immunitate.

S. 5.
Propositi
Portus
ficcii.

33. De Portus sic Propositi aduici. Mercium pretium celauit, ut cariores haberentur, accipiens quidem ab asportante pretium ^{silenti} larrocinij. vilipendi merces iniuste, ut minori pretio haberentur; aut cariores ostendi contra iustam estimationem: in alia Regna prohibita asportari permisi, aut ad Regnum hoc transmitti, quod legibus grauibus inhihetur *torres.*

CAPVT IX.

De Peccatis mortalibus circa Medicinam.

S. 1.
Medici
praxis.

34. **Q**uando Medicus mortaliter peccat? Sine sufficientia graues tentauit curare ægitudines: non procedente studio, examine non adhibito, in graue discrimen ægrotantem induxi: oblata grauis insolitæ ægitudinis occasione, haud speciali studio operam impendi: priusquam mihi viderer ægitudinem dignouisse, temerè remedia periculosa adhibui: agnito ægroti periculo, aut non adhibui necessariam curationem, aut non adfui ægrotanti opportunè, aut non permisi alium Medicum adhiberi, seu auaritia, seu iactantia, seu inimicitia: alios Medicos vituperio affeci, ut eorum famam obnubilarem: agnoscens ægroti periculum opportuno tempore non admonui, ut spirituali ille curationi operam impenderet: curationem prolongari procurauit, ut quæstus accresceret: medicamina ignota temerè adhibui, vitæ diu crimine manifesto: ægroti suasi, malum aliquod intrinsecè exercere, ad ægitudinem propulsandam: aliquod medicamen dictaui, ad non generandum, & ad fortum seu interficiendum, seu loco mouendum ante & post animationem: ut pharmacopolam mihi conciliarem, curauit nimium pharmacorum infumi; pharmaca inutilia non reieci, aut pharmacopolium iniuifens publica auctoritate, iniuste peregi ministerium: plures ægrotos curandos suscepi, quam poteram, cum adesset alius Medicus, qui succurreret, graui inde oborta ægri incommoditate: facile sine necessitate edendi *carnes*

Examen III. De Peccatis Mortalib. cunctis. 313

carnes, aut non ieiunandi veniam dedi, mea culpabili incuria decessit ægrotus: ægrotantem pauperem præcipuè in periculo constitutum contempsi: ex odio aut vindicta ægro debita medicamina non adhibui: immaturè ab ægro vno discessi, vt alterum curandum susceperem, priori constituto in eo periculo, vt aut diem suum obiret, aut diu infirmitas proferretur: ob curationem exegi mercedem immoderatam speciatim à paupere: defendendæ, ac confirmandæ opinionis causa, audiens opportunius alterius Medici consilium, à propria sententia non cecidi, oborta inde magna ægroti incommoditate: è contra facile me aliorum opinioni accommodaui, quam minimè securam in praxi cognoscebam: falsò iuravi vulnus aliquod non esse lethale, vnde læso graue redundauit incommodum: iurata statuta Medicorum violauit, aut obseruanda non agnouit: curaturus fœminas ipse animo ægrotati: corruptas mulierculas prostitui permisi, graui iuuentutis læsione *toties.*

35. *Gravia pharmacopola delicta recense.* Inscius & non examinatus munus exercui: sine arte medicamina condiui: melle in potionibus pro saccharo vsus sum: vnum medicamentum pro alio contra Medici præscriptum, aut ex opinione, aut ex penuria cum damni grauis periculo adhibui: medicamina ad non generandum, aut ad vtero mouendum dedi: ignoto venena cum periculo grauis inferendi porrexi: pharmaca damnificata, aut inutilia vendidi: pondere aut mensura ementi graue intuli nocumentum: Medicum alexi, vt medicamina pretio immoderato taxaret vltra iustum valorem: aquam naturalem pro medico herbarum aut florum succo ægrotantis incommodo, pretij iniquitate reddidi: aliter infirmos seduxi graui iniuria redundante: pecuniam alteri commodauit ex pacto ad meum pharmacopolium accedendi: grauitè festos dies sine necessitate violauit *toties.*

36. *Chirurgi graua crimina aperias.* Sine scientia, aut practica, aut examine vulneribus curandis dedi operam, graui erroris periculo: Medicum ego, quando necessariò erat ille consulendus, præcipuè si vulneris grauitas exigeret, meo piaculo, seu lucri prætextu curationem prolongari effeci: me immodestum grauitè circa fœminarum curationem exhibui *toties.*

37. *Quid de Tonforibus?* Fœminæ venam abortus cau' a scidi: sanguinem emitti feci, sine Medici, aut Chirurgi consensu, non exigente angina, aut dolore lateris effranato, aut

§. 2.

Pharmacopola.

§. 3.

Chirurgi.

§. 4.

Tonforis.

314 *Moralis Theologia Tract. II. Peccata,*
aut alio casu repentino præsentaneam sanguinis emissionem
requirere: me immodestum ostendi, dum sceminis reme-
dia adhiberem, vnde grauer læsi castitatem: Chirurghi manus
ausus sum exercere nec examinatus, imò ignorans, haud ma-
gna necessitate: pupillum arti ediscendæ deputatum precio
exhibito, non edocui, potius aliis ministeriis tanquam mer-
e famulos addixi contra artificum vsu: aliam, quam impera-
tus sum, venam scidi, dum grauer obesse curationi scirem,
aut timerem: publicè diebus festis aperto ostio, & non oc-
cultè, ex necessitate aut vsu, barbam rasi, aut aliud seruire
præstiti, seu geri imperaui *toties.*

CAPVT X.

De Peccatis Militia.

§. 1. 38. *D*uo crimina grauiarecense. Militum mortuorum,
Ducis aut fugitiuorum stipendium mihi applicui: pro
praxis. mercede effeci, vt milites vno in populo non diuersarentur,
onere illo alteri iniustè imposito: duplicatum, triplicatum-
que hospitium vni militi adscripsi; vt ille vna domo receptus
reliqua hospitia pretio redimeret, quod ab ipsis recederet:
iniustè ciuitatem, seu populum quemlibet militibus dedi-
spoliandum: furta, aliasve militum iniustas actiones dissi-
mulau: plusquam duos famulos habui; qui regali mercede
degerent: Chirurghi, cum non adesset, aut Capellani absentis
stipendia accepi *toties.*

§. 2. 39. *Q*uid de militum delictis? Dans nomen signo, vt mer-
Militia. cedem quotidie acciperem, accedente pugnandi occasione,
fugi: hospitantibus iniuram intuli, eos expilando, coniu-
gem aut filias ad turpia alliciendo, aut exigendo: a blasphem-
ia graui, & periurio non abstinui: a ludis prohibitis non
recessi: permisos peruersè exercui, graui sociorum iniuria:
duplicem hospitio domum accepi, vt iniquo quaestui darem
operam: bello iniusto operam nauaui: mecum veritus non
sum asportare meretrices *toties.*

CAPUT XI.

De Peccatis Mortalibus Agricola.

40. **Q**uoniam modo graviter delinquit Agricola? Dies festos §. 1.
 non custodiui, haud urgente necessitate: cum adesset Agricola
 grauis necessitas mala fide ex ignorantia laboraui: non ieiunium
 nauu quando Ecclesia imperaui, falso mihi persuadens, ad
 ieiunium teneri, etiam si eodem die operi incumberem: con-
 firmationis Sacramentum contempsi: non solui Decimas:
 Parocho graui in re non obtemperaui: ligna, aut manipulos
 messis, in graui materia surripui: sine auctoritate animan-
 tia gregis alieni necaui, grauius percutiendo, oborto pro-
 ximi incommodo: fundi alieni maceriem commixui vnde
 fructus graue acciperent nocumentum: fundum proprium
 propagauit communium bonorum iniuria, aut alienum
 conductum destruendo: pecora messibus alienis addixi, ex
 grauis incommodi cognitione: ob temporum incommo-
 da, aut in blasphemiam, aut in stulta verba in elementa Dei
 opera prorupi: maledictis affeci pecora, reputans falso sem-
 per me lethaliter delinquere: falsum testimonium contra
 proximum in materia graui protuli, siue simplici verbo,
 siue addito periurio: alios ex inuidia, aut vindictae affectu
 iniuste accusaui, vnde praeter irrogatam iniuriam, neces-
 sum fuit accusato sumptus impendere: superstitionibus ope-
 ram dedi: non impleui labore meo mercedis quantitatem,
 graui proximi damno: iustas gabellas, ac tributa non solui
 toties.

§. 1.
Agricola
praxis.

41. **Q**uid si Agricola lacui trahit, ubi uua exprimuntur?
 Sine utilitate aquam musto admiscui: mustum deterius, seu
 aqua admistum, quod ex reliquis uuarum agricolae famulis
 allolet elici, musto bono addixi, ut utrumque vti bonum
 aequali pretio venderem graui equidem damno emptori ob-
 orto: cum emptorem vino bono potassem, ut eligeret, postea
 deteriori admisceri curaui, & quastum iniustum comparan-
 dum: mustum acidum, aut debile condimento laedenti praeparauit
 in ementis iniuriam, cui post breue temporis inter-
 stitium merces perit, toties.

§. 2.
Lacus
uuarum
propositi.

42. **De agrorum custodibus quid adiciendum?** Muneris mei §. 3.
 obligationem communi incommodo nesciui: iuramentum
 de munere fideliter exequendo violauit: vi pecuniam agrico-
 laum, venatorum, aliorumve sine iudicis auctoritate exegi:
 accepi

§. 3.
Custodis
agrorum.

accepi munera, ne munus rectè exercerem, graui exorta læsione: læsores agrorum non accusaui: accusato reo, pro mercede exhibita, ab accusatione recessi: iniuste ex odii effectu proximum innocentem accusare veritus non sum: communes montes ob quæstus spem committit diffimulati

pentes

roties.

CAPVT XII.

De Peccatis mortalibus Mercatorum.

§. 1. Mercatoris praxis.

ob dilata solutione

43. **V**ndenam Mercatores peccato lethali illigantur: Venum, aut prohibita quæque ex suspitione prauis vsus vendidi: in animi præparatione vixi, vt quodcumque pretium iniustum potuerim exquirere ab emptore, non præmitterem: anticipata solutione emi, quod tradendum erat postea ^{in pra} infimum pretium: ultra supremum vendidi, quod post tempus soluendum esset: hostibus Christicolarum bellica vendendi instrumenta, munitiones, &c. Mercium grauem occultum defectum non aperui: pondus, & mensuram grauius imminui, in præparatione animi sui leuiter sæpe defraudare, vnde grauis Reipublicæ iniuria resultat: in emptorum iniuriam Monopolium iniustum constitui, non ^{intra} vendendas merces, nisi exhibitio pretio: merces cunctas mihi comparauit, immoderato quæstu pro libito vendendas: minori pretio ab eo, qui merces non agnouit, emi, & cariori vendidi ignorantibus: versuram feci, vendendo pretio maiori soluendo in futurum, quod mox redemi exhibitio pretio minori: aliquid vendidi valoris deterioris pro alio, aut qualitatis, aut durationis & utilitatis: merces veteres, exhalatas, & inutiles bonis admiscui, vt eodem pretio venderem vtraque: in ita societate, socios grauius læsi, infideliter gerendo ministerium: societatis fictitiæ ini contractus palliata vsura: iniuste assecurationes capitalis & lucris factæ sunt mea iniquitate: iusta tributa defraudaui: tempore debito non solui graui damno creditoris, qui protestationem incommodi gessit: mercibus solui, quod pecunia soluere debebam, contra creditoris voluntatem: læso iure, aut consuetudine diebus festis emi, & vendidi publice: Ecclesiam irreuerentia graui domum feci mercaturæ: iuraui falsò, me tanto pretio merces emisse, quam credulus mercator eodem, aut maiori grauius quidem læsus acquirit: in concursu mercatorum

num ad aliquas merces comparandas licitatus sum fictè, vt alter affectus ad merces cariùs pretio emeret: dubitans de iustitia contractus ausus sum perficere: prauis contractibus operam adhibui: furtiuum comparauì, aut dubius quidem non prius de venditionis iustitia periculum feci: vendens ex commissione cariùs vendidi, quàm imperarer, excessu pretij mihi asseruato: quia iniusto quæstui indulgere curauì, merces non sunt venditæ commissæ, quæ postea aut periere, aut deteriores sunt effectæ *toties*.

44. *Crimina letha'ia exprime eorum, qui ad mercium consumptionem emptores quarunt, & alienas merces offerunt.* Con- §. 2. *Procuratoris mer-*
tractum vsurarium fieri curauì, eique opem tuli: mercem *toris mer-*
mihi emi, vnde non requisui alium emptorem, qui pretio ma- *cium.*
iori acciperet: affirmavi non adesse emptorem, qui è tanto pretio excederet, mihi graui excessu reseruato: iniustas vsuras, quod Hispanicè exposuero *Mohatras*, promouì: cambio-
num siccorum contractus excitauì *toties*.

CAPVT XIII.

De Peccatis grauib. Artificum.

45. *Q*uandonam delinquat Argentarius? Æs vile pro au- §. 1. *Argenta-*
ro, aut argento vendidi: auro aut argento plus vilis *rij pra-*
æris admiscui, quàm ars exigit: emptoribus non declarauì *xis.*
admixtum, aut pretium non imminui: ex furto mala fide
aliquid emi: monetam conflaui; conflata imminui effeci,
aere sublato: communem lapillum pro pretioso vendidi, aut
pretiosum emi pro vili: gemmas super aurum non colloca-
ui, sed super æs vile, dum eidem ponderi vtrumque erat addi-
endum: deaurauì, aut argentaui contra legis præscriptum
villioris æris monetam: aurum non debito valore elaborari
effeci *toties*.

46. *Bibliopola indica graues transgressiones.* Libros alte- §. 2. *Bibliopo-*
rius Regionis vbi fides non viget, cum periculo suspecta do- *la.*
ctrinæ asportauì, vendidi, aut venales exposui: allatis è Re-
gno extraneo libris, operis auctorem, qui in Hispania edidit,
impediui, quo minus volumina vendere valeret, aut immi-
nui pretium effeci: libros prohibitos vendi curauì; aut la-
sciuos tractatus, qui graue nocumentum afferre assolent;
aut sine auctore librum vendendum assumpsi: defectuosum
librum

librum pro integro tradidi graui incommodo legentis : expurgatorium librorum catalogum nec habui, nec emendari libros iuxta illius præscriptum procuravi *toties.*

§. 2. *Typographi.* 47. *Quid de Typographo?* Sine auctoritate indulgentias aut deuotiones excusi : librum e mentita vrbe edidi, vnde auctori graue nocentum exurgit, qui multiplicatis voluminibus sua non potest vendere : mihi contra auctoris voluntatem aliqua volumina retinui, licet papyrum adhibuissem vile atramentum mox periturum adhibui *toties.*

§. 3. *Pictoris.* 48. *De pictoribus quidam?* Amasiæ formam amanti tradidi : viles colores post paruum interstitium morituros apposui, prauo lino, inuiti præparatione : nudas imagines occasione scandali grauis expressi : dies festos non ediscendi gratia, sed lucrandi seruiliter violaui *toties.*

§. 4. *Ludi chartarum Ministri.* 49. *Quandònam grauius delinquat, qui Ludo chartarum mensam exponit?* Consultò admisceos, qui dominium non habebant, vel mortaliter ludendo peccabant, quia amitebant, quod familiæ sumptui erat necessarium : vnde cogor legibus prohibentibus domos lusorias, comprehendi : permisi vestes seu ludentis, seu vxoris adduci, vt nummorum loco deseruirent : immoderatè nimis pro lusoriis chartis, aut lucernis exegi : mulierculas in prauum vsum adduci permisi *toties.*

§. 5. *Histrionis.* 50. *Quid de Histrionibus?* Mecum amasiam aut publico scandalo, aut coniugis specie duxi : permisi vxorem dona accipere cum inordinati affectus, & effectus periculo ; aut cum adolescentibus aut viris proaciter admiscere sermones : femina vestem virilem immodestè cum scandali grauis occasione prætuli : versus recitavi, qui ex sese ad intemperantiam excitant : cum recitabam amorum affectus ex corae loquebar : Hospites debita mercede grauius defraudavi iter agens, aut in vrbibus permanens : sine voluntate parentum huic muneri infami quidem incubui, dum in re tam graui obedire tenerer *toties.*

§. 6. *Obstetricis.* 51. *Obstetricum peccata lethalia recensens.* Sine sufficientia operam impendi : Baptismi formam ignoravi : obortam difficultatem, quæ requirebat medicum, prætermisi : secretum violauim, vnde grauis infamia exorta : puellis integritatis simulationem promittendo, mea securitate facilius illæ se violari permiserunt : falsò iuravi de foeminae integritate iuridicè interrogata, grauibus inde obortis incommodis, quorum rea exiit : infantem vnum pro altero apposui : premium, quod ad infantis nutritionem accepi, defraudavi : ~~del-~~ simulavi

simulavi mortuum infantem, quem clam nutriendum acceperam, superstitem esse, vt adhuc ad nutritionem pecuniam acciperem: occasione officij chartas amatorias foeminae alicui tradidi: ad abortum remedia exhibui seu ante, seu post fetus animationem; vel ad non concipiendum: infantem communi lapidi, aut alterius portae cum iniuria appolui, quando proprij parentes eum & poterant, & debebant nutrire toties.

§ 2. Debitor eum sicut sapientibus & insipientibus, sapientem quidem confessarum graua commissa aliarum artium mechanicorum, vt scita recolat; insipientem poenitentem edoceo, quae quidem Reliquarum Artium committit ignorans. Quid igitur de aliis mechanicis artibus tui Meadiciendum? Textor delinquit grauiter, si fila serica, lineae, chanicae aut lanae cum viliori commutat: si telam pectini contra legem apponit: aut aliquid contra artem, graui oborto incommodo, praestat. Tonsor pannorum non aequaliter tundendo, aut bis tutudisse affirmando, cum non praestiterit; aut cardis pilum extrahendo; gummumve graui oborto damno adiuuando. Latomus seu Cementarius a mercenariis operis mercedem auferendo, aut partem quidem, quam a domino sibi exigit, ac si esset unmercenario impendenda; aut domui exaustificandae materialia vetera corrupta adiuuando, quorum, vt optimorum, pretium accipiunt; aut mercedis laborem non implendo; aut ruinae domus causam dando; dum inutiliter reparationi incubuere. Faber lignacium vendendo ligna putrida pro sanis; aut opus alienum celsiori, seu viliori, quam opus est, pretio taxando, iniuria quidem vel domini, vel artificis; aut in domus euersione spolia surripiendo. Sartor iurando se tali die opus perfectum daturum, quod scit minime adimplendum, vel dubitat; aut plus materiae exigendo, quam ad opus est necessarium; aut aliquid momenti superans sine voluntate domini retinendo; aut vestem perdendo, vt aliquid materialium sibi vsurparet; aut dies festos sine graui causa violando. Chordarum, aut funium artifex struppam pro canabi adiuuando, vnde funis illico abrumpitur. Lucernarum faber admiscendo linum cerae excrementis vt ponderosius opus pluris sine iustitia aestimetur; aut seuum vel cicerum farinam cerae iniuando; aut resinam, seu therebentinam cerae pallidae apponendo velocius consumendae; aut plus lini quam ars exigit, in cerae, aut seui subtractionem adhibendo. Coriorum curator extrahendo e lacu corium prius quam debet ex lege; aut festa non custodiendo sine necessitate, exceptis quidem a solemnibus omnium Sanctorum vsquo

ad Resurrectionem, ob Solis beneficium; aut lanificum adhibendo pro nautea. *Faber ferrarius* claves efficiendo iis, quos suspicatur, ad opus iniquum abufuros; aut rubra terra ad operiendum, ne rupturæ vasis appareant. *Spatharius* vendendo enses fractos, periculo quidem emptoris, dum oborta pugnandi occasione, in partes diuiditur. *Calceus & veterinarius*. Soleas ferreas etiam fractas figendo; aut festos dies sine erigente bestia itinere violando grauius. *Sutor* soleas grossas findendo: corium combustum pro forti dando; festos dies sine causa grauius transgrediendo. *Custos ostij* cuius in permissendo, merces prohibitas asportari, iuramento quidem fidelitatis violato. *Caupo* hircinas carnes pro arietinis tradendo; aut vinum nouum pro vetere, seu aqua immixtum dando; aut consultò famulas lasciuas habendo in hospitium impudicitiam; vel ludos prohibitos permittendo; vel latrones fouendo, vel scienter ebrietate afficiendo vinum propinando. *Cetarius* pisces siccos aspergendo, vt pondus addatur; aut sale rursus pisces madefactos condiendo in alteram hebdomadam; aut recentia aquatilia potiora diuitibus accommodando, pauperi inutilibus ferè fragmentis reseruatis, quæ eodem pretio accipiunt. *Galerorum artifex* vendendo galeros ambustos, aut veteres rursus intinctos pro sanis, & nouis. *Lanificus* pannum perdendo, dum nimium radit, aut citius finem operi imponit; aut non tot cardis addit versonibus, quot opus exigit; aut battuario pannum tradendo minus battuandum, quam oportet; aut gummam adiciendo pro sapone; aut ex saponis portione detrahendo; vnde pannograue nocumentum obuenerit. Hinc reliquos artifices grauius crimina poteris edocere.

CAPVT XIV.

*De Peccatis mortalibus Tribunalis
iudiciarij.*

§. I. 53. **I**udicum denique, qui reliquorum delicta puniunt, grauius crimina recensenda. Quando nam Iudex mortaliter delinquit? Cognoscens iustitiam vnius manifestam esse rectam, fari curauit ab illo, vt alterum damnare non cogerer: iniquè iudicauit seu quæstus, seu amicitia, seu propinquitatis prætenu: sine iurisdictione causam vocauit ad tribunal: iniuste

Examen III. De Peccatis Mortalib. cunctis. 321

iniuste pœnam corpoream cum pecuniaria commutavi: temere haud perfectis iudicij actionibus iudicare non reui: sine causa cum graui incommodo litigatoris sententiam protraxi: verba contra litigatores iniuriosa protuli: muneri incubui litium ac legum ignarus, nec doctos adiuui consulendos: quia curam studio litis non adhibui, oleum & operam perdidit litigator: iniquo ductus affectu iudicavi, graui incommodo oborto: secretum graue quidem litigatorum violauit: constitutionem, seu legem contra iuramentum graui in materia transgressus sum: tempus informationi necessarium non permisi ante sententiæ prolationem: relationem litis audiens, dum mente diuagarer, non curavi supplere defectum, *Cum* ~~ne~~ litigatori ob meæ defectum attentionis graue nocumentum inferretur: distuli rei comprehensionem, vnde graue incommodum: comprehendendum monui, vt fugam arriperet: permisi vincos ære pressos alieno solui sine approbatione creditorum, vnde solutio debiti seu differtur, seu impeditur: reum ab Ecclesia contra eius immunitatem extraxi, aut postquam reclusi, ad actiones iudicij processu, prius quam Ordinarius declararet, num Ecclesiæ frui deberet immunitate: sine iure confessionem à reo, actu quidem iniquo, exquisiui; vel complices aperiri curavi, quando iura repugnant: scribam indoctum feci confessioni exquirendæ incumbere, quam ipse exquirere debueram: Pontificis Bullis non obediui: interdium violauit: contra iuris præscriptum admisi appellationem: aliquem vixi non præmissa summaria probatione; seu etiam informatione summaria præcedente, id est vnus testis depositione processu ad vincula, vnde infamia obortura esset, scilicet in casu hæresis, Sodomix, &c. Torturam iniuste imperavi: vel durius torqueri passus sum reum, quam ratio, & ius exigebant *toties*.

§. 2. *Auditorum præterea innue lethalia crimina.* Violauit re in graui iuramentum de munere rectè obeundo: arcanum *Auditoris.* Senatus non custodiui, vnde Senatores non liberè mentem aperiant: magna munera à litigatoribus accepi: causis me ingressi Ecclesiasticis contra Bullam Cœnæ excomm. 14. Ecclesiasticis iudicibus aliquid imperavi, quod rogationis more proferre debueram: non audito Relatore, postea causam non perlegi, aut lectam quidem, litem protraxi, graui litigatorum incommodo: permisi famulos cibos præcipuos emere, vt maiori postea pretio venderent, non sine pauperum iniuria, siquidem vis pietrumque *in* *infertur* lites Relatoribus acquitate seruata non tradidi, iuxta constitutiones; sed speciali affectu

affectu acceptavi personas: præses cum essem gymnasiij non imperavi lites servato ordine discuti, sed inuerti, graui litigantium iniuria: victos sine iustitia, & satisfactione solui, ut pius, ac liberalis haberet: ministros ad eum protexi, ut illi hoc munimine insolenter se gererent: violenter sum usus alicuius famulatu, quem mercedis loco ad commissiones immisi, aut sine necessitate custodem effeci, aut aliquod publicum ministerium iniunxi: Bullas Apostolicas extra casus expressos impediui: Epistolas commendatitias meis litigatoribus contra alios accommodaui, violans *legem 25. tit. 4. lib. 2. Recop.*

§. 3. *Prætoris ariminis.* 55. *De criminis Prætoris quid?* Re in graui aut iuramentum emissum, aut Senatus violauit secretum: processum ab Ordinario iudice abstraxi, prius quam competentia discuteretur appellacionem articuli admisi, seu interlinealis sententiæ, quæ diffinitiuæ vim non habet: iudicem, qui de officio processit ad me redditurum rationem aduocaui: per me testes non vocaui ad examen; nec victos inuisi, vnde illis grauis molestia exorta: aliquem torturæ addixi, non præmissa sententiæ, & eius notificatione; seu exemptum torqueri imperaui: victum iussi eum, qui per procuratorem poterat respondere, graui ob id aut infamia, aut scandalo oborto: relatores culpabiliter non audiui, vnde necessum fuit processum ad meam domum cum magna litis suspensione deferri: munera accepi à litigatore contra *l. 56. tit. 5. lib. 2. Recop.* Ut familiares aut famulos meos alere possem, commissionem eis mercede iniusta permisi: victum ab Ecclesia abstraxi sine causa: processusque ad probationem, prius quam ab Ordinario decerneretur, num Ecclesiæ frui deberet libertate *toties.*

§. 4. *Fiscalis.* 56. *Fiscalis quidnam?* Iuramentum in materia graui transgressus sum: causas vindicta aut contentione persecutus sum, graui incommodo oborto: illicitis medijs usus sum ad causarum exaggerationem: ex amicitia causam, quam debebam, omisi; vel quam non debebam, accepi: singulis hebdomadibus simul cum Præside & Prætoribus non perlegi catalogum damnatorum ad triremes, ut eorum causæ concluderentur, ob id graui incommodo reis obuenire viso: haud literas ^{exegen} ~~videre~~ curavi, vnde causa excidit efficaciam: cognoscens literas Apostolicas non esse contra Regalem patronatum curari retineri: munera, aut subornationem accepi contra *l. 56. tit. 5. lib. 2. Recop.* Aliquid contra Ecclesiasticam petij libertatem *toties.*

§. 5. *Aduocatus.* 57. *Quonammodo Aduocatus mortaliter peccet?* Litigatos seduxi, affirmans iustitiam esse manifestam, cum aut non aderat.

aderat, aut dubia erat: defendi litem iniustam, seu minus probabilem, quando minimè poteram, & debebã de minori probabilitate consulentem admonere: ob studij defectum falsò de probabilitate causę iudicavi, quam improbabilem omnino post studium reiicerem: induxi partem ad pactum, cum nulla iustitia inniti cognoscerem, & nihil ab altero posse exigi nisi parum aliquid, quod gratis fortasse daretur in vexationis redemptionem: plures causas, quàm discutere poteram, suscepi, vnde lites notabiliter suspensę fuere graui litigantium incommodo: accepta iusta mercede aliquid vltius exegi scribenti ministro contra iustitiam, seu litigatorem cõegi, vt informationem ex iure ille scriberet, quam alius minori pretio exararet: permisi culpabiliter informationes contrarię parti dari: mercedem iniustam recepi, dum exaggerarem studij laborem; licet enim contra legem non deliqui nullam certam Aduocato portionem præscribentem, saltem ius naturale violaui: litigatorem meum induxi ad scripturę alicuius subtractionem, quam debebam manifestare, vel ad veritatis abnegationem; vel ad prolongationis termini petitionem sine necessitate, solummodo in litis suspensionem: pactum cum litigatore feci, mihi dandam partem eorum, quę accepturus erat ex litis victoria contra l. 2. tit. 16. lib. 8. Recop. A pauperibus mercedem exegi, cum deputatus essem eorum causis protegendis: iuravi relationes bene compactas esse, quas minimè viderem: leges, statuta, & ordinationes ignoravi, vnde graue incommodum litigatori: pauperem ob mercedis defectum deserui, qui à causa iusta sine patrono cecidit: multiplicavi ex quæstus iniusti affectu petitiones: præsentavi falsos testes, aut instrumenta: præuaricationem ini, dum vtrumque defendi litigatorem, aut publicè, aut secretò: arcanum mei litigatoris alteri manifestavi, graui exorto incommodo: suasi contractum vsurarium licitum esse; vel instrumenta huiusmodi dictavi toties.

§. 8. *Quandonam delinquant grauius Relatores?* Ob studij defectum, vel incuriam malè recitavi, seu aliquid substantiale prætermisi: mea occasione litigantium causę suspensę relationes extra domum scribi effeci, vnde contrarius posset perlegere graui alterius incommodo: falsò affirmavi instrumentales facultates originales à processu extractas esse, & in eodem transcriptas remanere: partialis fui, plus conatus impendendo in explicandã vnus iustitia, quàm alterius, seu dicendi modo, seu de vno loquendo, quando iudices confabulabantur; de altero, quando intentis animis aderant: sententiam

rentiam meo litigatori manifestavi, prius quam euulgaretur; unde posset iudicem reuulsare, aut pactum contra alterum iniire: munera accepi etiam comestibilia, mercedis loco minime donata: mercedem pro labore nimiam exegi contra *l. 19. tit. 17. lib. 2. Recop.* Accepta iusta mercede, rursus accepi contra *l. 24. tit. 17. lib. 2. Recop.* Foliorum ^{lines} regularum imminui, futuram planè triginta tres uniuscuiusque paginae *toties.*

§. 7. *Secretarij.*
linearum
59. *De Secretariis quid adiciendum:* Iuramentum factum grauius læsi: arcanum violauit: sententiam nondum euulgatam manifestavi: munera prohibita accepi: plus mercedis exegi, quam debebatur: paginam triginta trium regularum, quarum singulae decem verba, seu partes habere debent, imminui, graui oborta iniustitia: instrumenta originaria processui addidi, cum transcribere deberem: diligenter processus, ac sententias non custodiui, sed litigatoribus sine iudicum prescripto tradidi: negligens grauius fui circa causarum perfectionem, unde illatum nocuum: processus taxatos iam Relatori non commisi, unde ille posset iniuste plus mercedis pro pagina diminuta exigere: transcriptoribus non solum, unde à litigatoribus illi rursus exegere: haud frequenter officinae adsum, testes ipse quaesituros: testimonia ad vnguem non transcripsi, graui inuersione, aut exaggeratione, aut diminutione superaddita: mercedem exegi ob processorum custodiam, aut propter inquisitionem contra *l. 17. tit. 20. lib. 2. Recop.* Mercedem exquisiui quando ex *l. 20. 21. 25. & alijs tit. 20. lib. 2. Recop.* non poteram: statuta, & leges, quas callere tenebar, ignorauit *toties.*

§. 8. *Trebellionis.*
non
60. *Tabellionis praeterea crimina grauiora expendit.* Iuramentum emissum in re graui transgressus sum: sine sufficienti peritia me causis immisi, clausulis communibus scripturarum minime cognitis, & sine literati consilio: scripturas summam accepi, nec postea feci plenam, vt à partibus firmarentur, addidi, aut detraxi aliquid magni ponderis in depositione testium; ministroque transcriptori examinationem commisi erroris periculo: iudici coram tribunali non verè, & sine meditato inuolucro causam manifestavi, graui veritatis lesione culpabiliter non assistens tribunali mercedem exegi, vt processum ad domum iudicis reportarem: diligenter protocolla non custodiui, unde postea grauiora exortantur incommoda: combusta, comminui, abscondi scripturam aliquam utilem alicui, graui incommodo obuiente: vexaui differens causarum cursus, vt pecunia iniuria redimeretur: cum Officiali Praefecti egi informationes, aut vincendi aliquem mandata *confixi.*

confinxi, sine iudicis auctoritate: denunciatores confinxi, ut portionem subriperem denunciatoris: iudici recens aduentanti, prauo zelo crimina enunciaui, ut nummos exquirerem, non ut delictis medicinam adhiberem muneris titulo iniustitiae operam nauaui, aut vindictam sumendo, aut illicita perpetrando: praescriptam mei officij taxam grauius laesi: permisi officiales meos solutionem accipere, quando ipse integram iam acceperam: ob Scripturas quaerendas nimium mercedis exquisiui, fingens non comparere, ut maiori pretio illa vexatio redimatur: depositum litis accipiens, non illico suo tempore solui, unde coactus dominus, superfluo sumptui operam dare: pauperes desolatos non iuui, unde perit eorum causa: muneris publici occasione fructus meos maiori pretio quam aequum erat, vendidi; aut accepi minore: extra urbem egrediens alicuius gratia executionis, alia negotia simul expediui, posteaque vniuersi cuiusque diei mercedem duplicatam, aut triplicatam accepi; quando proportione seruata debebam sumptus imminuere: prohibitorum contractuum instrumenta confeci: testamentum alicuius scripsi, qui rationis vsu carebat: testes falsos accepi: vnius damno graui alterius prece aliquod testimonium necessarium non exhibui: solemnitates necessariae ad scripturae valorem ex ignorantia culpabili aut malitia praeterij: necessitate non urgente solemnem diem iudicarij actibus grauius violaui: ex malitia causarum piarum legata non manifestaui *toties.*

61. *Quid de Procuratore?* Litem iniustam procurauit: de pacto curauit; quando litigator meus a iustitia ceciderat: suscepi *§. 9. Procurationem*, quam vtiliter possem: *ra: oris.* plus mercedis, quam iustum exquisiui: iniuste reum veritatem suam abnegare: curauit pacisci de tanta mercede, si victoriam reportarem contra constitutionem: culpabili mea incuria causa destituta est: ad incuriae correctionem, transactio iam termino, diem inscriptionis immutauit: processum accipiens, debito tempore non reddidi, unde grauis iniuria alteri obuenit litigatori: exhibente pecuniam litigatore ad iura soluenda, retinui quod Aduocato accommodandum accepi contra *l. 7. tit. 24. lib. 2. Recop.* Retinui pecuniam, quam mihi reus Relatori exhibendam dedit, unde Relator rursus mercedem a reo exegit: nomine mei litigatoris iuravi sine speciali facultatis instrumento; aut sine particulari eius informatione in scius, & cum periculo peierandi, iuramentum emisit: lis periit, quia ipse culpabiliter tribunali non adfuit, futurum incommodum prauidens, aut debendo timere *toties.*

§. 10. *Receptoris.* 62. *De Receptore quidnam?* Ex Cancellaria pluribus negotiis intentus egressus sum integram pro singulis mercedem accipiens: pluribus implicitis negotiis non potui singulis satisfacere, vnde, tempore elapso, litis probatio definitur, seu cogitur litigator nouæ probationi operam, opesque impendere: scripturam multiplicavi sine necessitate, vt questus accresceret; vnde ex relatore & Tabellione sumptus litigatoris increuit: intra viginti dies probationes non tradidi ex culpabili incuria grauis damni occasione: subornatione negotium aliquod acquisiui, quod alteri receptori debebatur: effeci à litigatore alterum receptorem reculari, vt mihi negotium contingeret: scripturas compulsorias extraxi, multiplicato sine necessitate litigatoris sumptu: aliquid momenti ex munere, & non loco mercedis accepit: plus mercedis exegi, quàm est legis præscripto taxatum: inuerti testimoniorum substantialem sensum; aut aliquid addidi, quod alteri grauiter poterat obesse: distinctè non interrogavi, sed confusè, vnde testis non potuit veritatem manifestare: secretum euulgavi ante iudicam publicationem, vnde graue incommodum alteri litigatori causatur *tories.*

§. 11. *Lictoris.* 63. *Quid de Ministro Præfecti adiciendum?* Iuramentum de rectè obeundo munere in graui materia violauit: accipiens mandatum ad alicuius comprehensionem, eum admonuit, vt fugeret. Contra *l. 1. tit. 31 lib. 24. Recop.* Missus taxata mercede ad vnum negotium plura suscepi integris expensis: Ministerij prætextu in hospitibus publicis rerum pretia imminui, coëgi: dissimulaui ob questum lenones, meretrices, carnifices, aliosque liberè aut scortando, aut furando insolecere: nocturna vigilia domos inuasi, altercationibusque simulatis finxi me latrones requirere, vt domestici pretio redimant vexationem: prætextu muneris grauem intuli iniuriam: eos qui executione erant afficiendi, admonui, vt bona celari curarent: meretrices falsò de lenone accusaui ob spem questus: & eam, quæ lenoni addicta erat impunè degere permisi: vitium grauioribus vinculis illigari feci, vt pretio iniustam redimeret vexationem: cum Tabellione pacisci curavi de aliquo innocenti pro questu vexando: pignus iniustè extraxi: auxilium adolescentibus muliercularum domos ingressus præstiti: impunè furaturos custodiaui; mercedem iniustam aut mihi, aut Tabellionibus extraxi: enses iniustè noctu abstuli: coniuges noctu inueniens conclamaui esse concubinos, vt nummis exhibitis dimitterentur: executionis iura
accepti.

Examen III. De Peccatis Mortalib. cunctis. 327

accepi, antequam creditori fieret satis contra præscriptum
17. tit. 12. lib. 4. Recop. Citaturus aliquem, finxi non inuenisse,
& iniuste exegi solutionem toties.

64. Quid de carceris Præside? Mercedis nimium exquisivi, §. 12.
vinctos expilans: nummos accepi ex eo officio, quod gratis Custodis
gerere debebam: gessi quod sine licentia iudicis non pote- carceris.
ram, ut vinctos ob debitum soluerem, dum ex venia illa solu-
tio impediretur: exquisivi à ministris tributum, quod illi ve-
xationibus illatis à vinctis exigunt: vinctos permisi fugere,
falsò probans, quod valida custodia detinerentur: addidi
sine necessitate vincula vinctis, eosque ergastulo addixi, ut
solutio pro nummis commutari valeret: permisi aliquem ibi
fœmina abuti: coëgi vinctos mihi sine mercede famulari:
apud carcerem cauponiam statui, vbi cibi, aut vinum prauum
pretio immoderato venderetur toties.

65. Reus quando nam lethale peccatum committit? Verita- §. 13.
tem abnegavi, delicto semiplenè probato: complices iniuste Rei.
culgavi, seu contra bonum commune abscondi; Instrumen-
ta mendacia præsentavi; seu aliquid eorum graui oborto in-
commodo immutari feci: dilationibus superfluis vsus sum:
Iudicem, Tabellionem vel Relatorem iniuste recusavi, ut
temporis interstitia acquirerem præcipuè iurans me haud ex
malitia procedere: testes causis mendacibus reprobavi: comp-
lices delictum abnegare suasi, quod debebant aperire, vel ad
huiusmodi iniustitiam induxi toties.

66. Quid denique de Teste? Affirmaui, quod ignorabam, §. 14.
aut dubium pro certo protuli: veritatem, quam operire te- Testis.
nebar, aperui: me abscondi debens respondere, ne rogarer:
Iudici iuste interroganti obedire nolui: sciens propinquum
aliquem aliquid surripuisse, ob propinquitatis gratiam, ferre nolui
nequius testimonium quod alius non potest ferre; nec curavi
saltem proximo ablatum restitui: cum tenebar testimonium
ferre, pretium accepi, ut proferrem veritatem; nec reddidi
acceptum: contra Tridentini præscriptum matrimonio de
præsenti non præmissis monitionibus interfui: de contracti-
bus vsurariis reddidi testimonium: etiam ~~non~~ rogatus te-
stimonium non tuli, cum innocentem morti addicendum,
aut ab infamiae, grauisve damni periculo possem liberare
toties.

De Peccatis mortalibus coniugum.

67. **Q**uanam peccata grauia possint committi, quando Matrimonium contrahitur? Requisita intentione, seu necessario consensu carui: debitum finem grauite iniquè non intendi: impedimenta tam dirimentia, quam impediencia neglexi: sine Ordinarij dispensatione denunciationes praetermissi: tempore prohibito graui scandalo oborto nuptiales benedictiones accepi: Sacramentum Matrimonij accepi peccato lethali pressus; vel non confessus, vel saltem non curans contritionis actum elicere *toties.*

68. *Quanam autem crimina lethalia in usu Matrimonij committuntur?* Contra naturam habui copulam vel vas immutans, vel extra vas profundens: situm mutauì cum eadenti profusionis feminis periculo: accessi ad coniugem amara affectu: cogitauì me cum extranea tunc copulam inire aut nupta, aut soluta, &c. Rem habui cum foemina graui abortus periculo: debitum abnegauì, causa minimè iusta intercedente: adultera debitum solui, cum ideo à crimine non se expediret: adulterium dissimulaui vxoris, aut consensum expressum exhibui: domicilium commune fugi, à thoroque sine coniugis consensu recessi. Sacro in loco, abstracto periculo continentiae coniugali commissioni operam dedi: ob contemptum diei Communionis mei coniugis copulam iniij: pollutionis periculo impudicis tactibus vacauì: sponsus de futuro osculis & amplexibus indulsi cum periculo pollutionis, aut desiderio, ad copulam tam illicitam procedendi *toties.*